

ROMANOS

Ra sɔcuɔ bi 'yorba ra Pablo ɯ yɯ 'yɛc'yɛi bɯ ja ra nɔrpa dɔhnini Roma

Ran zɛngua

¹ Nugä drá Pablogä, drá 'yɛhɛgä ra Jesucristo. Nɛ bi xic Ojɔ ma 'bäigä'be ra Cristo, nɛ bi huangui gam mangä rán ho ma'da'yo Ojɔ. ² Nɛ guet'a ram hma mi man Ojɔ bɯ ja rá hoga t'ohni bi 'yo't'ɯ yú pɔngahyɔ maya'bɯ. ³ Nɛ n'dat'a ram hma im ma nangue ra Jesucristo rá Ts'unt'ɯ Ojɔ a, nɛ nangue'a bim 'bɯcua ja ra ximhäi, rá m bom'betɔ ra David a. ⁴ Pɛ nu'bɯ mi dɔmbɛni bɯ 'bɯ ɯ xɯn du, ja bi 'yu Ojɔ xɯn ho gue rá Ts'unt'ɯ Ojɔ a bɯya nte hɛmbi nangue rá Hogandɔhi in 'youi. Gue'a ma Hmuhɯ a. ⁵ Nɛ rá mate zɛhɛ bi xiqui ma 'bäigä'be ra Cristo, ga japi da'yɛc' yɛi yɯ ja'i gätho yɯ hnini, nɛ gue'a dí hnumanho ra Cristo a bɯya. ⁶ Janangue'a in ndec Ojɔ ga mba ga fäx'a ni t'ɛc'yɛihɯ, nguetho bi zon'nahɯ Ojɔ bi ja'ahɯ yú mbɛti ahɯ ra Jesucristo. ⁷ Guehna dí ot'ahɯ na ya gätho ahɯ guí 'bɯhmbɯ bɯ ja ra dɔhnini Roma, ngue bi huɛc'ahɯ Ojɔ nɛ bi zon'nahɯ, nɛ bi 'uec'a ni mbɯihɯ in nde ahɯ hɔnt'a guim bɛmhɯ a. Dí äp Ojɔ ma Tahɯ nɛ ra Jesucristo ma Hmuhɯ da hyut'a ni mbɯihɯ nangue rá mate zɛhɛ.

ɛmmɛ in nde da zɔm bɯ Roma a ra Pablo

⁸ M'bet'o thofo dí xi ahɯ ɛmmɛ dadí johyagä, nguetho dí ø'a man yɯ ja'i hɔnbɯ go hapɯ dí 'yo

ngue guí ε'yeih_u x_un ho. Janangue'a dí xi Oja jamadi nangue gátho ah_u. Ne di thocpa ra jamadi ma Oja_u ra Jesucristo. ⁹ Ne i pa Oja hin dí ε'ts'a ná ya'be nangue ah_u. Ne dí ha_h ma mb_ui dí øpa rá 'be_{fi} 'b_u dí_m man a ran ho ma'da'yo nangue rá Ts'unt'_u. ¹⁰ Ne dí ap rá mate Oja ngue hin da ya'a ga mbagä b_u guí 'b_uhmb_u. Ne hin dí pa_{di} 'be'a da zä dá søm b_u, pe go pa Oja, ne xømhma thoho da nde Oja ga mba b_u. ¹¹ Nguetho ε_{mme} dí_n nde gan nu ah_u, ga fäx ah_u din ja ah_u man'da x_un ngu rá ts'edi Oja, ne man'da gam 'bä_hmb_u x_un ho b_uya. ¹² Ne cä da zä gui fäxcah_u, janangue'a da zä 'da xtám fäxtah_u nangue ma t'ε'c'yeih_u dí comhb_u. ¹³ Ma zi cu ah_u dí_n nde gui pa_hmb_u ngue x_un ngu y_u ni_{di} mí εna xcá mba b_u, pe hinga na sä. Pe guehma dí_n nde ga mbagä b_u ne da hnurca ma 'be_{fi} b_u guí 'b_uhmb_u, tengu b_u mi'da y_u hnini xtá mba. ¹⁴ Nguetho i 'yo ma güenda ga xänba y_u ja'i, ne u 'b_upe ja y_u hnini ne u y_um 'b_unda_{po} ja'i, ne' u pa_h ra søcu_q ne u hingui pa_{di}, gátho ga xänbi. ¹⁵ Janangue'a ne ah_u ε_{mme} jag ra pähä ga xän'nah_u rán ho ma'da'yo ra Cristo, gátho ah_u guí 'b_uhmb_u b_u ja ra dā_hnini Roma.

Nu ran ho ma'da'yo ní ya_n u to'o gátho da hya_n a

¹⁶ Ne hin dí pes' ma sä gam mangä ran ho ma'da'yo, nguetho gue'a ram hma rá ts'edi Oja a dí ya_n u to'o gátho da hya_n a. Ne mb_udi bi sije dy_u israelgähe, ne xø bi si u mi'da b_uya. ¹⁷ Nguetho nu ran ho ma'da'yo i xij_u 'be'a ní hogah_u, gue ga hanthoh_u rá mate, ne hin'y_u 'be'a man'da dí zin_{ju} Oja a. Tengu mán t'o't'i: “To'o bi 'yε'c'yei rá mate Oja, bi hocpa yá ts'oqui, bin t'un ra 'da'yote b_uya.”

Gätho y_u ja'i in dupate y_u ts'oqui

18 Nguetho nu'b_u hin da ya_n Oja y_u ja'i i jatho di _unbi, nangu'e'a 'dan'yo tho_ho i tha_nde, ne i øt'e 'be'a gä má ts'oqui. Ne nu'a maju_uni nde di be_nba Oja _u, pe di hecpada _u, nguetho man'da in numanhose yá ts'oqui. 19 Pe i pa_hma 'be'a sä da fa_di nangu'e Oja, nguetho gues_e Oja di be_nbi. 20 Ne madague'b_u hin di nequi Oja, pe da zä da ba_h y_u ja'i gue magues_e Oja ne i ja rá ts'edi maz_ui a, nguetho in nu 'be'a gätho bi 'yøt'ua ja ra häi. Ne gue'b_u go rá mb_udi ra ximhäi mi sä xtá fa_di x_un ho. Ne mi sä xtám ba_h y_u ja'i xtá numansu Oja. Janangu'e'a njon da zä da xi Oja nte in dupate. 21 Ne mi sähma xtám ba_u Oja, pe him mi nde xtá numansu a ne him bi xifi jamadi 'be'a gätho bin t'un'd_u. Pe bi du'mi bi be_n a n'da ran 'yomf_eni nte ní mba tho. Janangu'e'a bi 'beh ra hogan'yomf_eni. Ne njam'b_u bi zä da be_ni 'be'a x_un ho da 'yø_r pa_ya. 22 Sä _ena pa_se _u, ne guer_u í 'ber_u ra hogan 'yomf_eni b_uya. 23 Nu Oja ta_te x_un ho a, gue i 'b_ui maz_ui. Pe nu'_u bi 'yøzehe y_u ja'i bi bøni tengu yá pøte y_u ja'i dim 'bedi, ne y_u doja ne y_u zate ne y_u poz_u, man'da bi 'y_embi oja _u. 24 Janangu'e'a bi hye Oja _u. Ne man'da bi 'yøzehe 'be'a gätho bi numanhose b_uya gue ran 'yomt'_eni. Ne bi ts'onse yá ja'i n'da ngu n'da _u. 25 Bi hye a maju_uni Oja ne go bi 'y_ec'y_ei _u him maju_uni Oja. Bi dan_de gätho bi 'yøt' Oja ua ja ra ximhäi xinda gue'a Oja gue bi 'yøt'_u. Pe hønt'a Oja mixte x_un ho a gätho y_u pa maz_ui. Janangu'e'a hønt'a ga _espah_u a. 26 Ne gue'a í hye Oja _u. Ne nub_uya bi zä bi 'yøt' ran ts'o, gue'b_u go mí 'yøt' man'da x_un ts'o, ne y_u xisu bi pä a bi zänba Oja xtá 'yøt'e, gue bi 'ya_säba y_u mixisuh_u tengu'b_u

ran 'yoh_u zεhε. ²⁷ Nε y_un 'yoh_u bi hyeh y_un t'εdi mi s_un Oj_u xt_un th_ut' u y_u xisu ngue xt_ui manda, nguetho εmmε in nde di 'y_us_uba y_u min'yoh_uh_u, nu'a him mi s_u xt_u 'y_ut'e. Pε bi hyonse ran _unbi gue y_u j_u'i zεhε u 'b_u m_u 'uegue. ²⁸ Nε nu'b_u him mi numanho a ran 'yomf_uni maj_uani nangue Oj_u, ngutho bi hyε Oj_u u, nε man'da bi b_uen u y_u ts'on 'yomf_uni nε bi 'y_ut' y_un ts'o him mi s_u xt_u 'y_ut'e. ²⁹ Nε εmmε di yus' y_u mb_ui g_utho y_u ts'oqui, ran 'yomt'εni, ra ts'om'b_ui, ran ts'iyate, ra nεxmate, ran ts'εya, ran thote, ran s_ui, ran th_ute, ran _ucpate, ran c'ate. ³⁰ Nε y_u z_unfεhni u, nε i san Oj_u, nε hingui su n'da ra j_u'i, nε din 'yεx' u, nε ma maguesε u, thocpa thoho i honse mi'da y_u ts'oqui hingui p_udi da 'y_ut'e, nε i festa'a 'bε'a man y_u ta nε y_u mbe. ³¹ Nε hingui nde din 'yomf_uni u, nε hin di j_u'ts'a man u, nε hin'y_u y_un huεcate, nε hin'y_u y_u yemb_ui. ³² I p_uhma di _unba Oj_u u g_utho y_u pa maz_ui, gue'a y_un s_uh_u a nguetho i _ut' ya i hmangua. Pε man'da guexta'a i _ut'e nε man'da di johya 'b_u x_un ngu u 'da'angu _uth_u u.

2

Di _unba Oj_u u to'o di ho y_u ts'oqui

¹ Janangue'a hingui s_u ga εmh_u him man s_uh_u a ran _unbi h_unt'a go to'o gah_u. Nguetho nu'b_u d_ui numan'uh_u u 'da nangue y_u ts'oqui, nε d_ui εmh_u go y_un s_uh_u da nu ran _unbi u, pε gue'a n_un ju_unba zεhεh_u a 'b_u gue n'dat'a d_ui _uth_u. ² Pε d_ui p_uhmb_u gue y_un s_uh_u 'b_u di _unba Oj_u u _ut' y_u ts'oqui. ³ Pε s_u d_ui εmh_u ngue go ga ponj_u r_un ju_unbi Oj_u, ngue go d_ui εmf_u hingui ho _ut' u 'da, nε ya 'da'angu d_ui _uth_u u. ⁴ Ha hin d_ui p_uhmb_u hanja him 'bexque di _ungah_u

Ojã nanguê ma ts'oquih. Pê gue'a ní jajũ ga pãh ma mbũih xũn ho a. Pê nujuĩ dí festahũ rá yembũi i ørcahũ. ⁵ Pê nu'bu xũm mē ní mbũi n'da, nē xĩngui ts'ũ coh rá mbũi nanguê yá ts'oqui, pē ẽmmē di pēt yũn ẽnbi da t'ørpa 'bu bi zøn ra pa, ngue rá muui a bi 'yøt'e, nē da zemp Ojã a. ⁶ Nē n'da ngu n'da din t'un'na rán theui 'bē'a bi 'yøt'e. ⁷ Nu Ojã di unt'a ra temazã 'bu 'bo'o zã øt'a ran ho, nguetho honi dim 'bũhmi Ojã, nē i honi da 'yøt'a i numanho Ojã, nē i honi da t'ørpa ran ho njãm'bu din thegue. ⁸ Pê nu'bu dadĩn sũhmbũ Ojã, nē hin dí numanhohũ a ra 'yu majũani pē hønt' yũ ts'oqui go dí numanhohũ, pē gue'a dí 'dajũ ra cūe Ojã a 'bu, ngue ẽmmē nts'utho. ⁹ Nts'edi yũn ẽnbi nē 'bē'a gãtho má dumbũi da nu'ũ n'da ngu n'da to'o gãtho nzã øt' yũ ts'oqui, nēje dyũ israelhe, nē ahũ hin gyũ israelhũ. ¹⁰⁻¹¹ Pê hønt'a go to'o da hyoni da 'yøt' ran ho, di japi 'darpũ dim 'bũhmi Ojã nē da numanho Ojã a, nē da hyurpa rá mbũi thocpa thoho, nēcãhe dyũ israelgãhe, nē ahũ hing yũ israelhũ. Nguetho gãtho 'da'angujũ bu na nuju Ojã. ¹² Nē nu'ũ hing yũ israel him bi sih yán t'ẽdi Ojã. Nē madague'bu him bi sifi, pē guehma da nu yũn ẽnbi to'o di thocta yũ ts'oqui. Nē ngutho ũ yũ israel ngue bi sih yán t'ẽdi Ojã, nē gue'ũ yán t'ẽdi Ojã dí juũnba ũ to'o di thocta yũ ts'oqui. ¹³ Nguetho nu'bu da bãtho yán t'ẽdi Ojã n'da, hin da numanho Ojã a 'bu, hinda hønt'bu da 'yøt'a hmam bu. ¹⁴ Nu'ũ hing yũ israel, him bin t'un yán t'ẽdi Ojã ngue ran hocjã'i xtã 'yøt'e. Pê guehma i pãse mbo yá mbũi nda'a xũn ho, nguetho ja'bu i øt'a rán theui ũ yán t'ẽdi Ojã ngue ran hocjã'i. ¹⁵ Nē madague'bu him bi sih yán t'ẽdi Ojã ũ 'da, pē tengu 'bu mán t'o't'i bu ja

yá mbúi ɱ yán t'ɛdi Oja, nɛ gueɛ yá mbúi i xifi ngue hingui ho a bi 'yɔt'e, o ja'bɱ xɱn ho. ¹⁶ Nɛ gue'a dí juɔnba Oja ɱ gátho yɱ ja'i, nanguɛ ra Jesucristo 'bɱ bi zɔn ra pa. Nɛ di juɔnba ɱ nanguɛ ɱ i ɔsɛ mbo yá mbúi ɱ. Nɛ gue'a i mam bɱ ja ran ho ma'da'yo ngue dí m mangä.

Sä ín 'yɛx'ɱ 'da yɱ israel ɱ yán t'ɛdi Oja

¹⁷ Pɛ nu ahɱ ma mi'israel ahɱ, guidín 'yɛxhɱ nguetho gyɱ mɛngu israelhɱ, nɛ, “hɔnsegahɱ i nu-manhojɱ Oja, nguetho bi 'dajɱ ɱ yán t'ɛdi,” sä guí ɛmhɱ. ¹⁸ Nɛ gá pɔhmbɱ rá pähä Oja, nguetho gán xähmbɱ yán t'ɛdi, nɛ gá pɔhmbɱ nda'a xɱn ho da zä da 'yɔt'a n'da. ¹⁹ Nɛ guím bɛnsehɱ guí uthɱ ra 'yu ɱ yɱ xädä, guím bɛmhɱ yá nyot'i ahɱ ɱ i 'yo bɱ ja ra 'bɛxui. ²⁰ Nɛ sä guí ɛmhɱ ja nin t'ɛdi guí xänbahɱ yɱ 'yambúi, nguetho guí pɔhmbɱ ɱ yán t'ɛdi Oja ngue majuɔni, ngue di un ran 'yomfɛni n'da. ²¹ Pɛ nu'bɱ gue'a guí ɔthɱ ma mi'israel ahɱ guí xänbahɱ mi'da, hanja hin gán xäsehɱ thɱ. Guí xihmbɱ mi'da ngue hin dim pɛ, pɛ hanja go guím pɛsehɱ thɱ. ²² Guí xihmbɱ mi'da ngue hin din 'yomt'ɛni, pɛ hanja go guí 'yomt'ɛni zehɱ. Guí xihmbɱ mi'da hin da 'yɛspa ɱ yɱ hyäte oja, pɛ ha hin guím bɛmhɱ ngue go guí cɱzehɱ bɱ i thɱnde yá oɔsɛ ɱ, nɛ guí pɛfɱ 'bɛ'a guí numanhohɱ bɱ. ²³ Gná yáthɱ a ngue'a guí ɛmhɱ guí pɔhmbɱ yán t'ɛdi Oja. Pɛ man'da gadí jafɱ hin da numansu Oja ɱ mi'da, nguetho guí festahɱ ɱ yán t'ɛdi bi ma. ²⁴ Jananguɛ'a bin ja tengu mán t'o't'i, ngue di c'aman'ɱ Oja ɱ hing yɱ israel 'bɱ i nu a ran ts'o guí ɔthɱ, gyɱ israelhɱ. ²⁵ Pɛ nu'bɱ xcá ɔthɱ yán t'ɛdi Oja bi man ra Moisés, xɱn ho ngue am hmɛpya ma

ja'ih_u, ngue dy_u israelh_u. Pε nu'b_u hin dí tenhd_u _u, sãti thoho am hmεpyagah_u 'b_u, nε nte ja b_u a uh ma hmεpyah_u. ²⁶ Nε nu'_u hing y_u israel ngue him bi mba ma hmεpyabi yá ja'i, nu'b_u øt' yán theh_u _u yán t'εdi Oja, nu'_u i numanho Oja _u, tengu'b_u xtá hmεpya b_u na nu Oja _u. ²⁷ Nε nu'_u hing y_u israel ngue nte ma hmεpya i ja, pε nu'b_u i øt' yán t'εdi Oja, gue'_u dí jaj_u din c'ã ma ts'oquih_u _u, dy_u israelh_u. Nguetho sã dá mεpya ma ja'ih_u, tengu man'a ran t'εdi, nε hin dá øth_u a rán sãui ma hmεpyah_u. ²⁸ Nε madague'b_u n'dat'a mam bombøtah_u ra Abraham, pε hinga gue'a ní 'yøt'e rá t'ahni Oja n'da a. Nε xín nangu'e'a am hmεpya maxøts'e rá ja'i n'da. ²⁹ Pε hinda hønt'b_u hmεpya ma mbuih_u nangu'e rá Hogandahi Oja, nu'a njuantho ra hmεpya i nu Oja a. Nε nu'b_u njab_u ma mbuih_u, hin gam bεmh_u ngue da numanhoj_u ma mijã'ih_u, pε hønt'a Oja gam bεmh_u da numanhoj_u.

3

¹ Nu'b_u 'bo'o da 'yεngui: “Pε hanja bi huand Oja _u y_u israel thã, nε 'bε'a nam bøn'a ra hmεpya bi si _u,” gue'b_u 'bo'o da 'yεngui. ² Pε xh_u ngu 'bε'a í huand Oja _u. M'bet'o thoho gam bεmh_u bin t'un rá m hman Oja maya'b_u _u ndu mam bombøtah_u. Nε gue'a ga xi _u to'o da 'yãngui. ³ Pε xh_u ngu _u him bi nde. Pε ha gam bεmh_u bi zεp_u a mí εna xtá 'yørpa Oja y_u ja'i 'b_u. ⁴ Hin'na maha, pε guehma guesε Oja dí ja'ts'a rá m hma, madague'b_u gãtho xtín hεtho y_u ja'i nangu'e rá 'bεfi. Nε tengu bi man rá t'ohni Oja, gãtho dí ja'ts'a bi ma, nε hin hap_u ga tĩmh_u ngue him bi 'yøt' Oja a mí ma, 'b_u ga änhd_u. ⁵ Pε sã εn _u 'da hingui øh rá m hman Oja: “Hingui ho 'b_u dí

ungah_u Ojã nangu_e ma ts'oquih_u, nguetho man'da di nεcmanho rán ho Ojã 'b_u gãtho x_un ts'otho ga øth_u,” εn'ε y_u ja'i. ⁶ Pε hingui sãhma ngub_u ga mamhb_u, nε x_un ho 'b_u di unghah_u Ojã nangu_e ma ts'oquih_u, nguetho jatho da 'yøt' ran ts'ut'abi nangu_e gãtho ra ximhäi. ⁷ Nε sä εn ε 'da: “Man'da dí εspah_u Ojã nangu_e ma fεhni_u dí mamhb_u. Pε hanja di unghah_u 'b_u, tengu'b_u dy_u 'yøt'a ts'oquih_u, nε man'da dí uhmb_u ngue njãm'b_u dim fεhni Ojã,” sä εn ε 'da. ⁸ “Nε mbähä ga øth_u ran ts'o, n'dahma di nεqui a ran ho,” i εnj_u dí εmhb_u ε 'da 'b_u dí εna hin ní yañj_u Ojã ε yán t'εdi, gue'ε to i sanj_u. Pεgue da ts'εmba ε nangu_e yám hman ε.

Gãtho dín dupateh_u y_u ts'oqui

⁹ Pε ha gam bεmhb_u man'da x_un hoj_u dy_u israel_u. Pε hin'na, tengu thoho dá xi ah_u 'b_u rá mb_udi, nguetho 'da'angu dy_u 'yøt'a ts'oquih_u, nε'ε y_u israel nε'ε hin y_u israel. ¹⁰ Nε mán t'o't'i:

Njo'o n'da x_un ho, xinga n'da.

¹¹ Njo'o n'da i ja rán 'yomfεni,

nε njo'o i hon Ojã ngue nde da dεnni.

¹² Gãtho gah_u dá 'uethoh_u, nε 'da án ts'ontho 'be'a dá øth_u.

Xínga n'daj_u dí øth_u ran hocjã'i.

¹³ εmmε x_un ts'o ma ndeh_u, tengu'b_u n'da ra hyãhäi b_u ja ran 'yãgui ngue hingan jo'mi, x_un xã, in jab_u ma ndeh_u.

Nguetho εmmε dí mamhb_u y_u fεhni,

nε ran dãte i pøm ma ndeh_u, tengu'b_u dy_u poz_uh_u.

¹⁴ Nu ma ndeh_u εmmε yup_u ran ts'ante ngue x_un ju.

- 15 Nu ma guah_u, εmmε i εhya na 'dih_i ngue dan hotēh_u.
- 16 Πε í huεhi thoho _u 'b_upa hap_u dí 'yoh_u, ngue x_un ts'o 'bε'a dí ørpa_u _u.
- 17 Ne hin dadí hocpa_u yá mb_ui ma mijá'ih_u, xínga gue'a ma mb_ui zεhεh_u.
- 18 Ne xíngui ts'_u dí m bεmh_u ngue ga numansuh_u Oj_u.

Ne gue'a bi man rá t'ohni Oj_u 'b_u maya'b_u a. 19 Ne nu'a mí hmam b_u ja ram hma maya'b_u ngue bi xije Oj_u dy_u israelgähe, ga p_uhmb_u gätho i ja ma ts'oquih_u b_u na nu_uj_u Oj_u. Janangue'a gätho ra ximhäi din hεtho 'b_u bi 'yøp_u ran ju_unbi Oj_u. 20 Ne nu'_u y_un t'εdi Oj_u, xínga n'da ra j_u'i dí 'yεmbi x_un ho _u ngue bi xij_u ran hocj_u'i x_ucá øth_u. Πε nu'_u y_un t'εdi, ja ga t_umh_u b_u 'bε'a dá øth_u.

Da y_unj_u Oj_u 'b_u ga h_umh_u rán hoqui

21 Janangue'a nuya bi t'urcah_u man'da ran hoqui ngue dí 'yεnj_u x_un hoj_u Oj_u, ne hin nangue _u y_un t'εdi ngue bi xij_u x_ucá øth_u ran ho, madague'b_u midí nequi ts'_u b_u ja ram hma maya'b_u a ran hoqui dí xi ah_u ya. 22 Gue ga h_unthoh_u a rán hoqui Oj_u nangue ra Jesucristo di hoga ma ts'oquih_u hønt'a go to'o gah_u. 23 Nguetho njo'o gah_u dá j_us'h_u gätho ran ho nguep_u x_utá numanhoj_u Oj_u, pe gätho dá øth_u y_u ts'oqui b_u án nu_uj_u. 24 Janangue'a bi zänni di hogazεhεh_u Oj_u ngue rán t'unni thoho, nguetho bi gurca ma ts'oquih_u ra Cristo Jesús. 25 Nguetho bi zän Oj_u a ra Cristo ngue bim 'bøts'e zεhε, bi gurca ma ts'oquih_u nangue rá ji. Ne gue'a ní y_un _u to'o da hy_un'a bi 'yøp_u.

Nε ngutho nangue ɯ mí 'bɯh maya'bɯ, nu'bɯ mi du ra Cristo, ja bi nεqui a í punba yá ts'oqui ɯ to'o mí nde rá punbi Ojɔ. Nε ja bi 'yu Ojɔ bɯya 'bε'a í thøtho ɯ. ²⁶ Nε ja bi 'yu Ojɔ a rán jut'i ma ts'oquihɯ, janangue'a da zä di hogahɯ ya, nε da zimanhojɯ ngue guejɯ dá εc'yεihɯ rá mate ra Jesús. ²⁷ Pε xiya, hapɯ bi go'a man 'yεts'ihɯ. Bi mba ma 'berquigahɯ. Pε hague nja. Nguetho hin dá jas'hɯ yán t'εdi Ojɔ, pε bin 'dactahɯ rá mate 'bɯ má εc'yεihɯ a. ²⁸ Nε dí pɔhmbɯ ngue bi hogahɯ Ojɔ 'bɯ má hɔnthohɯ rám hma nangue rán hoqui. Nε hin da 'yängahɯ 'bɯ xcá jas'hɯ, o hin'na. ²⁹ Pε sä dí εmhɯ dyɯ israelhɯ hɔngdahɯ i numanhojɯ Ojɔ. Pε i jatho ga pɔhmbɯ ngue nε'ɯ hin yɯ israel in nde da numanho Ojɔ. ³⁰ Nguetho n'datho a Ojɔ, nε gätho to'o da hyɔn rá mate gätho 'da ni hocpada Ojɔ ɯ nε da zimanho, nε ɯ yɯ israel, nε ɯ hing yɯ israel. ³¹ Pε ha dí εn ahɯ nte di muui yán t'εdi Ojɔ ngue dí εn ahɯ ga hɔnthohɯ rá mate. Pε hin'na, pε man'da dí jas'hɯ yán t'εdi Ojɔ ya, nangue ra Cristo rá mate Ojɔ i fäxcahɯ.

4

Ran t'uti nangue ra Abraham

¹ Xi a mam bombøtahɯ ra Abraham ngue dyɯ israelhɯ, 'bε'a í hocpa yá ts'oqui Ojɔ a thɔ, nε 'bε'a í 'yεmbi xɯn ho a. ² Pε hinga gue'ɯ 'bε'a gätho bi 'yøt'e í t'εmbi xɯn ho a, nguetho nu'bɯ da gue ɯ, ya mí ja 'bε'a xtín 'yεzεhε 'bɯ. Pε hin te ín 'yεx'a ra Abraham bɯ án nu Ojɔ a. ³ Pε tengu man rá t'ohni Ojɔ, nu ra Abraham bi 'yεc'yεi tho a ram hma 'bɯ mí xifi 'bε'a da 'yørpa Ojɔ. Nε gue'a í 'yεmbi xɯn ho a bɯya. ⁴ Nu'bɯ xtá xijɯ Ojɔ ngue gue'a rá 'bεfi ga

øth_u dí 'yɛnj_u x_un hoj_u a, pɛ hing ra mate tho_o a dí 'yɛnj_u x_un hoj_u 'b_u, pɛ tengu'b_u man zäbithoh_u a 'b_u. ⁵ Pɛ nu Oj_u hingui xij_u n'da ra 'bɛfi dí 'yɛnj_u x_un hoj_u, nguetho hinguin zaqui ma mb_uih_u nangue ma ts'oquih_u. Janangue'a i xij_u ga h_uanthoh_u a rá mate di hoga ma ts'oquih_u, nɛ gue'a dí 'yɛnj_u x_un hoj_u a b_uya. ⁶ Nɛ'a ra David ngub_u bi 'yorp_u ja rá t'ohni Oj_u maya'b_u ngue:

ɛmmɛ di johya n'da ra ja'i ngue da 'yɛmp Oj_u x_un ho, nɛ hin da 'y_urpa ra güenda 'b_u x_un ho xtá 'yøt'e o hin'na.

⁷ Nguetho bi mba ma punbi yá ts'oqui, nɛ him man din c'á, bi 'yɛna.

⁸ Nɛ ɛna:

Di johya _u to'o bi mba ma hoqui yá ts'oqui nɛ nte da th_unba 'b_u bi mba ma ju_unbi,

bi 'yɛn'a ra David. ⁹ Pɛ ha guím bɛmh_u ngue hønt'_u am hmɛpya yá ja'i da nu na ran johya i hmangua. Ha hin guím bɛmh_u ngue nɛ _u hin gam hmɛpya, da zin Oj_u, ngue'b_u 'da'angu im bɛmh_u a ra Abraham 'b_u mi hy_uantho a ra mate bi man Oj_u, nɛ gue'a í t'ɛmbi x_un ho a b_uya. ¹⁰ Pɛ ga än'nah_u, ha m'bejua bi t'ɛmbi x_un ho a ra Abraham, 'b_u mi hmɛpya rá ja'i. Uague m'bet'o tho_o bi t'ɛmbi x_un ho. Pɛ hinga m'bejua maha, pɛ 'bexque bi t'ɛmbi x_un ho 'b_u hin ní hyɛc rá ja'i. ¹¹ Nɛ m'bejua bi sifi da hyɛc rá ja'i, ngue ra hmɛpya ya xí 'yɛmp Oj_u x_un ho a. Pɛ bi 'yɛmbi x_un ho 'b_u mi hy_uantho a ram hma 'b_u hin ní hyɛc rá ja'i. Janangue'a i ɛmbi rá ta ra Abraham _u to'o gátho i ɛc'yɛi tho a bi man Oj_u. Nɛ'_u hing y_u israel, ngue him bi mba nthɛqui yá ja'i, nɛ'_u da t'ɛmbi x_un ho _u. ¹² Nɛj_u dy_u israelh_u gue

dá hεc ma ja'ihɯ, da'igu bɯ na 'yɛnjɯ xɯn hojɯ Oja a ra Abraham, 'bɯ 'da'angu díɱ bɛmhɯ ra Abraham 'bɯ hin ní hyc rá ja'i.

Ga hɛmhɯ ráɱ hma Oja nangue ran jaɽi i xijɯ

¹³ Nε nu Oja bi mam majuɽni a da 'yɔɽpa ra Abraham, ngue bi 'yɛmbi: “Ga 'da'a ran jaɽi nɛ'ɯ nim bom'beto gátho ná ndoho ra ximhái, nε ga 'da ahɯ ra 'da'yo hái,” bi 'yɛmp Oja a ra Abraham. Pε hin nangue n'da ra 'bɛfi nín t'un na ran jaɽi na, pε nangue bi t'ɛmbi xɯn ho 'bɯ mí hyɛntho na ram hma bi sifi. ¹⁴ Pε nu'bɯ díɱ bɛmhɯ gue gue'ɯ yún t'ɛdi dí jaɽ Oja n'da, pε díɱ bɛmhɯ nte ní mba tho a man'da ran hogui 'bɯ, ngue ga hɛnthohɯ a ráɱ hma, nε hin da zä di jaɽpahɯ Oja 'bɯ. ¹⁵ Nguetho nu'bɯ dí ɛna gue gue'ɯ yún t'ɛdi Oja ga homhɯ, o gue'ɯ dí pɛsehɯ xcá ɔthɯ, pε dí festahɯ ɯ, nε hɔnt'a ran ɯnbi ga nuhɯ 'bɯ. Pε nu'bɯ hin xtín ja yɛn t'ɛdi, o gue'bɯ hin xcá pɛsehɯ mbo ma mbuihɯ, hin xtí nɛqui yɯ ts'oqui 'bɯ. ¹⁶ Pε hingui ma nangue yún t'ɛdi dí jaɽpahɯ o gue'ɯ dí pɛsehɯ, nguetho hin xcá nuhɯ ran ho 'bɯ. Pε i ma ga hɛnthohɯ ráɱ hma nangue rá mate, nε nubɯya da zä majuɽni gátho gahɯ ga nuhɯ ran ho bi sih ra Abraham da nu yám bom'beto. Nε madague'bɯ njuɛntho dyɯm bom'betojɯ ra Abraham o hin'na, pε 'da'angu díɱ bɛmhɯ ra Abraham. Janangue'a ma tahɯ ra Abraham bɯ nam bɛn Oja. ¹⁷ Nε gue'a nam bɔn'a mí xi Oja ra Abraham 'bɯ mí 'yɛmbi: “Nu'i grá Abraham, ga ɔt'e'e ngue grá ta xɯn ngu nim bom'beto gátho nan ndoho ra ximhái.” Nε nu'a ra Abraham bi hyɛn'a ram hma bi sifi, nguetho bi baɽi jase rá ts'edi Oja, gue da zä di un ra ts'edi ɯ

xun dác'yei ne u xun du. Ne tengu'b_u ya bin ja 'b_u mí ma Ojã, nguetho majua_{ni} da 'yøt'e. Ne gue'a bi b_{en}'a ra Abraham. ¹⁸ Ne nu ra Abraham him mi sä xtín ta nangué u yám bom'b_{eto} dim 'b_{ui}. Pe bi hyan a ram hma 'b_u mi sifi: “Xun ngu nim bom'b_{eto} dim 'b_{ui} gátho nan ndoho ra ximhäi.” Ne bi dø'mi din ja, janangué'a bin ja b_uya. ¹⁹ Ne madague'b_u xí thoh y_a pa i 'b_{ui} ngue xtím 'b_{uh} yá t'uhni, nguetho ya xí ndø, xí mb_e'ts'a n'da ciento njeya, ne 'da'angu xín dác'y_{ei}ui a rá xisu ra Sara, him mí sä xtím 'b_{uh} yá t'uhni, pe him bi 'b_{eh} rá ts'edi rá t'éc'y_{ei}, bi b_{adi} majua_{ni} dim 'b_{uh} rá t'uhni. ²⁰ Ne xingui ts'u bi b_{eni} ngue hin da 'yøt' Ojã a bi ma, nguetho bi b_{adi} hingui h_{emp}'a da 'yøt' Ojã. Janangué'a bi hyan rá ts'edi Ojã a b_uya, ne gue'a í 'y_{es}pa Ojã a. ²¹ Ne n'dat'a mim b_{eni} ngue jase rá ts'edi Ojã di ja'ts'a bi ma. ²² Ne nu'a bi hyantho a ram hma 'b_u mí sifi 'b_e'a da 'yørp_a Ojã, ne gue'a í hocpa Ojã a, ne bi 'y_{em}bi xun ho, i _{em} b_u ja rá m hman Ojã. ²³ Pe hinga hønt'a ra Abraham bi t'ém_{bi} xun ho 'b_u mi hyantho a ram hma bi man Ojã. ²⁴ Pe nej_u, bi hogah_u Ojã ne bi 'y_{en}j_u xun hoj_u 'b_u má h_{an}thoh_u a ram hma bi xij_u Ojã, ngue bi xox'a ma Hmuh_u ra Jesús 'b_u mi du. ²⁵ Nu'a bi un rá te bi gurca ma ts'oquih_u, ne bi t'ägui. Ne bi xox Ojã a, janangué'a dí p_{ah}mb_u majua_{ni} bi d_{ah}a bi xogah_u.

5

Dí y_{am}anhoh_u Ojã nguetho bi pungah_u rá Ts'unt'u

¹ Bi hogah_u Ojã 'b_u má h_{am}hb_u rán hoqui bi ma. Midín sahmb_u Ojã, pe nuya dí y_{am}anhoh_u, ngue bi hogah_u ma Hmuh_u ra Jesucristo. ² Ne bi zixcah_u ra

Jesucristo b̄u i ja rá mate Oj̄a, nguetho dá h̄amhb̄u r̄án hoqui, n̄e dí 'b̄uhmb̄u b̄u. N̄e dadín johyah̄u gue dí t̄omhb̄u a ran ho t̄ate thofo da 'ȳorcah̄u. ³ N̄e hinga h̄ont'a ran ho dí t̄omhb̄u n̄án johyah̄u ya, p̄e n̄e u ȳun ʼnbi dín nuh̄u ya, guexta'a dadín johyah̄u. Nguetho nu'u ȳun ʼnbi ní jaj̄u ga h̄äth̄u x̄un ho u. ⁴ N̄e nu'b̄u dí h̄äth̄u x̄un ho, gue'a dín te ma mb̄uih̄u a. N̄e nu'b̄u bin te ma mb̄uih̄u, gue'a ná t̄omhb̄u a ran ho di 'daj̄u Oj̄a b̄uya. ⁵ N̄e dí p̄ah̄mb̄u hin da hyäjä Oj̄a nangue ran ho dí t̄omhb̄u, nguetho di huɛgah̄u. N̄e nu'a rá Hogand̄ahi bi 'daj̄u, di jaj̄u dí s̄äh̄u r̄án huɛcate Oj̄a ɛmm̄e x̄un ngu. ⁶ N̄e him mí sä xcán ȳan̄s̄e ma tes̄h̄u, nguetho bi güendga ma mb̄uih̄u nangue ma ts'oquih̄u. P̄e bi du ra Cristo 'b̄u mi z̄on ra pa bi man Oj̄a, ngue bi ȳanj̄u dȳu ts'om'b̄äih̄u. ⁷ P̄e hinga ngub̄u r̄án huɛcate n'da ra j̄a'i, h̄ont'b̄u ra hocj̄a'i rá amigo, da nde di 'b̄eh rá te ngue xtán ȳan a, p̄e nu'b̄u ra ts'om'b̄äi, hin da nde di 'b̄eh rá te 'b̄u. ⁸ P̄e nu Oj̄a i urcah̄u t̄ate thofo x̄un ho r̄án huɛcate, nguetho hin dȳu hocj̄a'ih̄u, p̄e bi du ra Cristo bi ȳanj̄u 'b̄u man dȳu ts'om'b̄äih̄u. ⁹ Nuya bi hoga ma ts'oquih̄u nangue rá ji ra Jesucristo, n̄e bi zimanhoj̄u Oj̄a. Janangue'a dí p̄ah̄mb̄u majuani da ȳanj̄u ra Jesucristo nangue rá cue Oj̄a 'b̄u r̄án zegui. ¹⁰ N̄e nu'b̄u midín s̄uhmb̄u Oj̄a, p̄e bi hogah̄u rá Ts'unt'u z̄eh̄e 'b̄u mi du. N̄e i 'b̄uh ya, janangue'a bi z̄ä di thoqui di 'daj̄u ra hogamb̄ui ya, n̄e da xoxcah̄u 'b̄u r̄án zegui. ¹¹ P̄e n̄e a i ɔrcah̄u ya dadín johyah̄u nangue dadín amigoh̄u Oj̄a ya. Nguetho bi 'uegah̄u 'b̄e'a midín s̄uhmb̄u Oj̄a a ma Hmuh̄u ra Jesucristo.

Ra Adán bim pommi ra Jesucristo

12 Pε n'datho maha ran 'yoh_u bi d_ump' ra ts'oqui ua ja ra ximhäi, gue nu ra Adán. Nε bi d_ump' ran d_ute nanguε rá ts'oqui a b_uya. Nε gue'a g_utho ran d_ute bi thoc'_u y_u ja'i a b_uya. Nguetho tengu'b_u 'dat'a dá øth_u ra ts'oqui ra Adán. 13-14 Nε ngutho bin ja _u bi x_und ra Adán, guehma bi du nanguε y_u ts'oqui, madague'b_u him bi si'a n'da ran t'εdi tengu bi sih ra Adán. Gue g_utho y_u ja'i mi 'b_u 'b_u him mi hman y_un t'εdi Oja, gue hin nám 'b_uh ra Moisés, pε bi du, nguetho y_u hmu a ra Adán. Pε bi zøh man'da ra hmu ngue rá m poniui ra Adán, nu'a ra Jesucristo a, gue mí hma ba εhε. 15 Pε n'dan'yo thoho bi 'yøt' ra Adán nε ra Jesucristo. Nu'a ra Adán, bi un ran d_ute g_utho y_u ja'i, nanguε rá ts'oqui a. Pε nu ra Jesucristo ε m mε man'da x_un ngu rá ts'edi, nguetho rá mate zεhε bi punga ma ts'oquih_u hønt'a go to'o da hy_un a. Nε gue'a rán t'unni Oja bi 'daj_u. 16 N'dat'a rá ts'oqui ra Adán, ín unba y_u ja'i. Pε nu ra Cristo bi gut'i x_un ngu y_u ts'oqui nanguε rá mate zεhε, jananguε'a da zä da xocpa y_u ja'i. 17 Nε nanguε ra ts'oqui bi 'yøt'a n'da ra ja'i ngue ra Adán, gue'a án ja rá ts'edi ran d_ute a nanguε g_utho y_u ja'i a b_uya. Pε nu to'o g_utho da hy_un rá mate Oja, da mba ma hoqui y_u mb_ui, 'darp_u dim hmuh_u a ra Jesucristo, nε din ja b_u dim 'b_uhmb_u g_utho y_u pa maz_ui. 18 Nu'_u bi x_unt'a ra Adán g_utho bi ts'änba ran unbi nanguε rá ts'oqui ra Adán. Pε nu ran ho bi 'yøt'a ra Jesucristo, da zä da xocpa y_u ja'i, nε di un ra temaz_ui. 19 Nu'a ra Adán bi mbesta'a rá m hman Oja, gue'a ín ts'om'bäi g_utho _u bi x_undi. Pε nu ra Jesucristo 'b_u mi 'yøt'a bi man Oja, gue'a ín hocja'i _u to'o g_utho bi x_unt'a. 20 Nu Oja

bi un yán t'ɛdi, da fadi ɛmme xan ngu yu ts'oqui i ja. Nguetho nu'bɛ dí pɔhmbɛ ngue ɛmme xan ngu yu ts'oqui i jajɛ, ga pɔhmbɛ bɛya, ɛmme man'da xan ndoho rán huɛcate Oja ngue di pungahɛ. ²¹ Tengu thocho a ra ts'oqui bim hmu, nɛ mí nde xtí 'dajɛ ran dɔte. Nɛ nguetho a rá mate Oja, bim hmu nɛ gue'a bí pungahɛ, nɛ bi 'yɛnjɛ xan hojɛ, nɛ di 'dajɛ ra te mazai nangu ma Hmuhɛ ra Jesucristo.

6

Bi 'berca man 'yomfɛnisɛhɛ a rán dɔte ra Cristo

¹ Bɛ'a maha gam bɛmhɛ bɛya, ha ga thoqui ga ɔthɛ yu ts'oqui 'bɛ, n'dahma man'da xtán ndoho rán huɛcate Oja di pungahɛ. ² Pɛ hingui sáhma ngubɛ gam bɛmhɛ, ngue xø ga thoqui ga ɔthɛ yu ts'oqui. Pɛgue dín jahɛ tengu n'da ra du hingui ø 'bɛ sifi da 'yøt' yu ts'oqui. Hague dán zä ga thoqui ga ɔthɛ yu ts'oqui 'bɛ. ³ Ha hin dím bɛmhɛ 'bɛ'a nám bøn'a ran xixyá dí ɔthɛ. Nám bøni bí 'berca ma ts'on 'yomfɛnihɛ 'bɛ mí du ra Cristo. ⁴ Nɛ nu'a ran xixyá nam bøni bí t'ä a ma ts'on 'yomfɛnihɛ 'bɛ mí t'ä a ra Cristo. Nɛ bi 'dajɛ ran 'yomfɛni ma'da'yo 'bɛ mi xoxa rá Ta nangue rá ts'edi mixte. Janangue'a bí zä 'darbɛ dí 'bɛhmbɛ bɛ ja ra 'da'yote nɛ dí ɔthɛ yán thehɛ a. ⁵ Nu'bɛ mí du ra Cristo, nɛ'a ma ts'on 'yomfɛnihɛ bí du bɛya. Janangue'a nu'bɛ mi xox Oja a ra Cristo, dám 'bɛhmbɛ ma'da'yo nɛ ma'da'yo dím bɛmhɛ ya. ⁶ Nɛ dí pɔhmbɛ tengu'bɛ mi mba ma cuati ma ts'on 'yomfɛnihɛ bɛ ja ra pont'i 'bɛ mí du bɛ ra Cristo. Janangue'a bí thɔcpa rá ts'edi man 'yomfɛnisɛhɛ, ngue hin di mandagahɛ yu ts'oqui. ⁷ Nguetho tengu'bɛ n'da ra du, ya him ma 'yøt' ra

ts'oqui, pɛ ya bi mba ma thøgue bu ja rá ts'edi ra ts'oqui. ⁸ Bi du ma ts'on 'yomfɛnihɯ nanguɛ bi du ra Cristo, jananguɛ'a dí pɔhmbɯ 'darbɯ dí 'bɔhmbɯ ra Cristo ya. ⁹ Nɛ dí pɔhmbɯ ngue bi ndants' mahø'n'a ra Cristo 'bɯ mi du, nɛ him man'dandɨ da du mahø'n'a, him man ja rá ts'edi ran dɛtɛ mahø'n'a nanguɛ ra Cristo. ¹⁰ Nguetho má zát'a n'dandɨ bi du ra Cristo nanguɛ ma ts'oquihɯ, nɛ nuya nám 'bɯi di japi da fɔh rá ts'edi Ojɔ ya. ¹¹ Jananguɛ'a i jatho ga pɔhmbɯ tengu'bɯ dá tuhɯ nguetho bi thɔgahɯ rá ts'edi ra ts'oqui nanguejɯ, nɛ hin dín nde ga øhmbɯ yɯ ts'oqui ya. Nɛ nuya nám 'bɯhmbɯ dí jafɯ da fɔh rá ts'edi Ojɔ, nanguɛ ra Cristo Jesús dí 'bɯhmbɯ. ¹² Jananguɛ'a hingui sä dan hyɛhmbɯ ngue di mandagahɯ ra ts'oqui mahø'n'a, ngue di 'bɛcpahɯ ga øthɯ 'bɛ'a im mam man 'yomfɛnisɛhɯ. ¹³ Nɛ hingui sä ga un ma ja'ihɯ da 'yøt' yám pɛfi ra zɨthɯ, ngue ga øthɯ yɯ ts'oqui. Pɛgue dan unseɲhɯ bu 'bɯ Ojɔ ngue bi 'dajɯ ra 'da'yote 'bɯ mí du man 'yomfɛnisɛhɯ. Nɛ ga un ma ja'ihɯ da 'yøt' yám pɛfi Ojɔ, ngue ga øthɯ ran ho. ¹⁴ Nɛ hin man sähɯ di mandagahɯ ra ts'oqui ya, nguetho dín 'yohɯ a rá mate Ojɔ ngue di zɛrca ma mbɯihɯ. Nɛ hin di mandagahɯ yán t'ɛdi Ojɔ, nu'ɯ hingui sä di zɛrca ma mbɯihɯ ɯ.

Hin ga ɛc'yɛihɯ yɯ ts'oqui, pɛ ga ɛc'yɛihɯ Ojɔ

¹⁵ Pɛ nu'bɯ rá mate thoho Ojɔ dín 'yohɯ ya, nɛ hin di mandagahɯ yán t'ɛdi Ojɔ, ha da zä ga øthɯ yɯ ts'oqui 'bɯ. Pɛ hingui sä ngubɯ gam bɛmhɯ. ¹⁶ Ha hin dí pɔhmbɯ nu'bɯ dadí dɔp ma mbɯihɯ a n'da ra hmu ngue ga ørpahɯ rá 'bɛfi, ma hmuhɯ a 'bɯ, nɛ dí tɛnhɯ a bɯya. Nu'bɯ gue'a ra ts'oqui

ma hmuh_u, hont'a ran unbi mazai di 'daj_u a. Pɛ nu'b_u da gue'a Oja ma hmuh_u, di øth_u a i xij_u, nɛ di 'daj_u ra hogamb_ui, nɛ dam 'b_umanhoh_u a Oja gätho y_u pa b_uya. ¹⁷ Pɛ jamadi Oja nangue ah_u. Nɛ madague'b_u gá pɛp ni hmuh_u ra ts'oqui mám'bet'o, pɛ nuya i ja ni pähä gui thoctah_u 'be'a bi 'yut'ah_u 'b_u gmín däh_u b_u ja rán xädi Oja. ¹⁸ Nɛ bi mba njuc'i ah_u nangue rá ts'edi ra ts'oqui, janangue'a guín 'yɛhɛh_u rá ts'edi ran ho ya. ¹⁹ Dí xi ah_u yun t'uti, n'dahma hingui hɛi b_u dí pähmb_u. Ngue tengu b_u dán däh_u b_u ja y_u ts'oqui, gue dá øth_u gätho yun ts'o dím bɛmh_u. Pɛ ngutho ya, mbähä dan däh_u b_u ja ran ho, gue dam 'b_uhmb_u ga øth_u gätho rá hoga'befi Oja. ²⁰ Pɛ nu mám'bet'o xingui ts'u mí ndeh_u ran ho 'b_u mín 'yɛhɛh_u y_u ts'oqui. ²¹ Pɛ nte mán ho bi bøn'a ma 'befi dá øth_u. Nɛ nuya dí pɛs' ma säh_u 'b_u dím bɛmh_u 'be'a dá øth_u mam'bet'o, nɛ gue'u mí sixcah_u b_u ja ran unbi mazai u. ²² Nɛ nuya bi mba njuguigah_u nangue rá ts'edi ra ts'oqui, nɛ dín 'yɛhɛh_u b_u 'b_u Oja ya. Janangue'a man'da da hnurca ma hoga 'befih_u b_u. Nɛ i ts'ixcah_u b_u dan zämh_u b_u, gätho y_u pa mazai. ²³ Nu'a rán zäbi da dā u to'o øt' y_u ts'oqui, ran unbi mazai a. Pɛ nu'u to'o i 'b_uhmb_u ra Cristo Jesús ma Hmuh_u, di unda Oja ra te mazai u, nɛ hingui jut'u.

7

Tengu'b_u dán thqth_u ra Cristo

¹ Ma zi cu ah_u, ga xi ah_u n'da ran t'uti ya. Guim bɛmh_u hague in ja u yun t'ɛdi, di manda n'da 'b_u i 'b_ui, pɛ nu'b_u bi du, ya ma hin'na. ² Tengu'b_u n'da ran 'yoh_u i 'b_uh rá xisu. Nɛ nu rá xisu i jatho

din zəm̩mi a rá ndø gätho y_u pa i 'b_ui. Pɛ nu'b_u bi du rá ndø, him man zä di manda a rá xisu. ³ Pɛ nu'b_u hinga na tu rá ndø, nɛ nu'b_u dim 'b_uhmi man'da ran 'yoh_u ra xisu, da t'ɛmbi ra 'yomt'ɛni 'b_u. Pɛ nu'b_u bi du rá ndø, bi mba ma thøgue b_u mi 'b_uhmi rá ndø. Nuya da zä dim 'b_uhmi a man'da ran 'yoh_u, nɛ hin da t'ɛmbi ra 'yomt'ɛni b_uya. ⁴ N'da ran t'uti nanguej_u, ngue bi mba ma thøguegah_u nangue ma hmuh_u mí 'b_uhmb_u, ngue yán t'ɛdi Oj_u, nguetho tengu'b_u dá tuh_u 'b_u mi du ra Cristo. Nɛ gue'a ma hmuh_u dán th_uth_u 'b_u mí xox Oj_u a ya. Nɛ 'darb_u dí 'b_uhmb_u a ya, pɛ gue'a ní zä ga øth_u x_un ho rá 'bɛfi Oj_u ya. ⁵ Pɛ nu'b_u mi 'b_uthoh_u a man 'yomfɛniseh_u ɛmmɛ xøt y_u ts'oqui midí hoh_u. Janangue'a nu'b_u mi xij_u ɛ yán t'ɛdi Oj_u ngue hin ga øth_u ɛ dí numanhoseh_u, man'da dá øth_u ɛ b_uya. Nɛ nu'ɛ bin ja ma 'bɛfi_u, ran d_ute nɛ ran ɛnbi a b_uya. ⁶ Pɛ nuya ma thøguegah_u nangue ɛ yán t'ɛdi Oj_u nguetho bi du man 'yomfɛniseh_u mi pa ma hɛcpi. Janangue'a dí ørpah_u rá 'bɛfi Oj_u ya, nangue ma'da'yo ra ts'ɛdi, nɛ gue'a rá Hogand_uhi Oj_u a. Nɛ hin dí tɛnthohoh_u ɛ maya'b_u nt'o't'i nangue yán t'ɛdi Oj_u.

Nán c'q ma ts'oquih_u ɛ yán t'ɛdi Oj_u

⁷ Bɛ'a gam bɛmh_u b_uya, ha ga ɛmf_u hingui ho ɛ yán t'ɛdi Oj_u. Hin'na maha, x_un ho yán t'ɛdi Oj_u, nguetho gue'a dá p_ucä ngue i ja ma ts'oquigä. Nugä hin jam'b_u xcá p_ucä gue dí øt' ra ts'oqui ngue ran ts'ɛya. Pɛ nu'b_u má bɛngä a ran t'ɛdi ngue i ɛna: “O gadí seyaba ni mija'iui,” ja dá p_ucä i ja ma ts'oqui. ⁸ Pɛ nu'b_u má bɛngä 'bɛ'a man na rán t'ɛdi Oj_u, man'da dá øt'ä ran ts'ɛya mí o ma mb_uigä b_uya. Pɛ

nu'bu hin xcá c'ut' ma mbui a ran t'ɛdi, hin xtí nequi xun ho yu ts'oqui o ma mbwigä 'bu. ⁹ Janangue'a nu'bu him ma ná bɛngä nangue rán t'ɛdi Oja, him mi paçä ngue drá ts'om'bäigä. Xø mi 'butho, dá bɛnse ngue xun hogä. Pe nu'bu má bɛngä nangue'a ran ho xcá øt'ä, dá festä a. Ne ja dá paçä buya ngue ran ðate mazai a man zäbi. ¹⁰ Janangue'a nu yú hogant'ɛdi Oja, ngue xtí 'dac ra te 'bu xcá ja'ts'ä u, pe nangue hin dá ja'ts'ä u, mí ja xtí 'dac ran ðate. ¹¹ Ne mí ɛngä xcám 'bumanho nangue yún t'ɛdi Oja. Pe bi mu't'u yun t'ɛdi a ma ts'oqui, janangue'a mí ja xtí ungä u yún t'ɛdi Oja buya. ¹² Pe xun hohma u yún t'ɛdi Oja, ne n'da ngu n'da ran t'ɛdi gätho xun hotho u, ne i ma nangue rá pähä Oja u, ne hin hapu di 'bedi. ¹³ Pe ha gue'a rá hogant'ɛdi Oja í zixcä bu ja ran ðate 'bu. Hin'na. Pe nu'u yun t'ɛdi nán c'a ma ts'oqui i o ma mbwigä, ngue n'dan'yo thoho dí øt'ä. Ne mí ja xtí 'dac ran unbi nangue a. Da zä ga paħmbu buya ngue majuani xun ts'o u ma ts'oquihu, nguetho di jap'a rá hogant'ɛdi Oja da 'yørcahu ran unbi.

I ørcahu ran sui a man 'yomfɛnisɛhu

¹⁴ Dí paħmbu bi man yún t'ɛdi Oja a rá Hogandahi. Pe n'dan'yo thoho dí m bɛmhbu. Nugä dán dæse bu ja ra ts'oqui, ne dá øt' ma hmu a. ¹⁵ Pe xingui ts'u dí paçä 'be'a dí øt'ä, nguetho hin dí øt'ä a majuani dín nde. Pe nu'a xingui ts'u dí numanho, go dí øt'ä a. ¹⁶ Ne dín juan zehɛgä 'bu hin dí øt'ä yún t'ɛdi Oja, pe nu'a nán juan zehɛgä gue'a ná paçä xun ho yún t'ɛdi Oja a buya. ¹⁷ Pe hinga guecä dí øt'ä 'bu dí øt'a xun ts'o, pegue ma nyon 'yomfɛnigä i 'bupu mbo ma mbwigä gue'a di 'becpi ga øt'ä a. ¹⁸ Ne dí paçä ngue

nu ma nyon 'yomfɛnigä, hin te manho i ja. Dín ndehma thocpa thofo ga øt'ran ho, pɛ ja'bɥ hingui sä. ¹⁹ Dín nde ga øt'ä ran ho, pɛ hin dí øt'ä a, nɛ hin dín nde ga øt' ran ts'o, pɛ go dí øt'ä a. ²⁰ Nubɥya, dí pɔdi ngue hinga guecä dá øt'ä a him ma pähä 'bɥ dí øt'e, pɛgue gue'ɥ yɥ ts'oqui o ma mbɥigä. ²¹ Nɛ njabɥ dí øt'ä, ngue nu'bɥ dín nde ga øt'ä ran ho, pɛ man'da hingui hɛi ga øt'ä yɥ ts'oqui. ²² Nɛ nu'a ɛ ma mbɥigä, gue ɛmmɛ dadí hohma a rán t'ɛdi Oja. ²³ Pɛ dín nugä man'da ran t'ɛdi gue rán t'ɛdi ra ts'oqui i o ma ja'igä, ngue din sɥhmi a rá hogant'ɛdi Oja ngue dí numanhogä. Nguetho nɛ'a xø in nde da xiqui ga ørpa rá pähä. ²⁴ Pɛ í huɛhi mahagä nangue ma nyon 'yomfɛnisɛgä, i ørca ran sui, in nde da zixcä bɥ ja ran dæte, ngue gätho yɥ dumbɥi gätho yɥ pa mazai. To'o maha da zä da yangui. ²⁵ Pɛ jamadi Oja, da yangui nangue ma Hmuhɥ ra Jesucristo. Nɛ nuya dí ørpa rán t'ɛdi Oja nangue ma 'da'yon 'yomfɛnigä, madague'bɥ numanho ra ts'oqui a ma nyon 'yomfɛnigä.

8

Hønt'a rá Hogandɔhi Oja nám 'bɥhmbɥ ya

¹ Janangue'a, nuya, hin te da gugbahɥ a rá muui a ma ts'oquihɥ, nguetho dí 'bɥhmbɥ ra Cristo Jesús, nɛ hin dím bɛmhɥ man 'yomfɛnisɛhɥ ya, pɛ dím bɛmhɥ rá Hogandɔhi Oja. ² Dí comhɥ ra 'da'yote ra Cristo Jesús nangue rá ts'edi rá Hogandɔhi Oja. Nɛ gue'a í thøgahɥ bɥ ja rá ts'edi ra ts'oqui, ngue mí ɛna xtí 'dajɥ ran ɯnbi mazai. ³ Nu yán t'ɛdi Oja hin dá hä't'i dá øthɥ, janangue'a him bi zä bi 'dajɥ ra hogambɥi ɥ guerpɥ xtá numanhøjɥ Oja. Pɛgue

bi 'dactah_u ra hogamb_{ui} Ojã 'b_u mam bá penhua rá Ts'unt'_u zehε, ngue bin ja'i a, tengu'b_u n'da ma mi ts'om'bäih_u, bin däse, bi nu ran unbi nanguε ma ts'oquih_u. Ne gue'a í yãnj_u nanguε ra ts'oqui midí mandagah_u. ⁴ Ne gue'a í zã bi 'daj_u ra hogamb_{ui} tenguthoho 'b_u dá ja's'h_u yán t'εdi b_u án nuj_u Ojã. Jananguε'a hin dím bεmh_{b_u} man 'yomfεnisεh_u ya, pε nuya hont'a rá Hogandãhi Ojã dím bεmh_{b_u} ya. ⁵ Pε nu'a to'o 'b_{ui} nanguε rán 'yomfεnisε, im bεni da 'yõt'e 'bε'a i numanhosε, pε nu'a to'o i 'b_{ui} nanguε rá Hogandãhi Ojã, im bεn a rán 'yomfεni Ojã di un'na rá Hogandãhi. ⁶ Ne nu'a to'o i ten'na rán 'yomfεnisε, ra dumb_{ui} a ngue gãtho y_u pa nε ran unbi mazã. Pε nu'a to i ten rá Hogandãhi Ojã, ra te a nε ran johya gãtho y_u pa mazã. ⁷ Nguetho nu man 'yomfεnisεh_u rán sãiui Ojã a, nε hin jam'b_u da hyät'i da 'yõt'_u yán t'εdi Ojã, nε hingui nde da 'yõt'_u. ⁸ Jananguε'a nu'_u to'o i ten thoho yán 'yomfεnisε, hingui hãt'i da 'yõt'a i numanho Ojã u. ⁹ Pε nuj_u hin dím bεmh_{b_u} a man 'yomfεnisεh_u ya, nguetho 'b_up_u mbo ma mb_{ui}h_u a rá Hogandãhi Ojã. Pε nu'b_u 'b_u a n'da hingui 'b_uhmi rá Hogandãhi ra Cristo, hin te rán jãui ra Cristo a 'b_u. ¹⁰ Ne madague'b_u o tho ran u nε ran dãte ma ja'ih_u nanguε ma ts'oquih_u, pε nanguε ra Cristo í 'b_up_u mbo ma mb_{ui}h_u, dí 'b_umanhoh_u ngue ya bi hogah_u Ojã. ¹¹ Ne nu'b_u 'b_up_u mbo ma mb_{ui}h_u rá Hogandãhi Ojã, gue n'dat'a rá Hogandãhi bi xox'a ra Cristo Jesús 'b_u mi du, jananguε'a nε'a ma ja'ih_u di un ra 'da'yote 'b_u bi xoxcah_u. ¹² Jananguε'a ma zi cu ah_u, hin'y_u ran t'εdi ga tenhd_u a man 'yomfεnisεh_u ngue rá pähä ma ngøc'yεih_u. ¹³ Nguetho nu'b_u dí øth_u rá pähä

man 'yomfɛnisɛhɘ, ga tuhɘ 'bɘ. Pɛ nu'bɘ thocpa thoho dan sɔmzɛhɛhɘ nangue rá Hogandɔhi Ojɔ, tengu'bɘ ga hosehɘ man 'yomfɛnisɛhɘ, nɛ dam 'bɘhmbɘ 'bɘ. ¹⁴ Nguetho nu'ɘ dín uni di manda rá Hogandɔhi Ojɔ, hɔnt'ɘ yú t'ɔhni Ojɔ ɘ. ¹⁵ Nɛ nu rá Hogandɔhi Ojɔ dá hɔmhɘ hin di jajɘ dan suhɘ mahɔn'a. Nɛ hinga ngu 'bɘ min 'yɛhɛhɘ bɘ ja yɘ ts'oqui min suhɘ bɘ. Pɛ bi zinjɘ yú t'ɔhnigahɘ a, nangue rá Hogandɔhi. Janangue'a, “ma zi Ta ahe,” dí ɛmfɘ Ojɔ ya. ¹⁶ Nɛ nu rá Hogandɔhi Ojɔ di bɛnga ma mbɔihɘ, gue majuaɔni yú t'ɔhnigahɘ Ojɔ. ¹⁷ Nɛ nangue yú t'ɔhnigahɘ Ojɔ, ga comhbɘ rá herencia Ojɔ bin t'un ra Cristo. Nguetho nu'bɘ ga comhbɘ rán ɔnbi ra Cristo, nɛ ga comhbɘ rá herencia bɘ bí ja rá ts'ɛdi bɘya.

Nɛ'a ma ngɔc'yɛihɘ di pãrcahɘ Ojɔ

¹⁸ Pɛ gam bɛmhɘ ɛmmɛ zi ts'ɔtho ran ɔnbi dín nuhɘ ya, pɛ nu'ɘ yɔn ho gan nuhɘ m'bejua ɛmmɛ mixte thoho. ¹⁹ Nɛ gátho 'bɛ'a bi 'yɔt' Ojɔ ɛmmɛ i tɔ'mi 'bɛ'a da t'ɔrpa ɘ 'bɘ bi zɔn ra pa dín t'un yɔn ho mixte thoho ɘ yú t'ɔhni Ojɔ. ²⁰ Nguetho nu 'bɛ'a gátho bi 'yɔt' Ojɔ, gátho him bi gohi xɔn ho, pɛ hin yú ts'oquizehɛ ɘ, pɛ nangue rá ts'oqui ra Adán. Pɛ bi zánd Ojɔ gue hin da gohi xɔn ho ra ximhái, nguetho ndɛp'ɘ yɘ jɔ'i da hyon'a ran ho da 'yɔrpa 'bɘ m'bejua. ²¹ Nguetho nu yɘ ximhái bi 'yɔt' Ojɔ, gátho da mba ma hoqui nangue'a ran ts'oni bin ja, ngue him man ja yɘ 'yɔnthi nɛ yɔn ɔnbi, nɛ 'bɛ'a gá i ja. Nɛ gátho ɘ 'dat'a da mba ma hoquigahɘ yú t'ɔhnigahɘ Ojɔ, 'bɘ bi pãrca ma jɔ'ihɘ. ²² Nguetho dí pɔhmbɘ gátho 'bɛ'a bi 'yɔt' Ojɔ, tengu'bɘ gátho 'da na mbahni thoho gue'bɘ

go maya'b_u nε asta guehya, tengu'b_u x_un _u, nε tu yá mb_ui, tengu'b_u in nde dim 'b_uh rá 'uere n'da ra xisu. ²³ Nεεgah_u tengu thofo 'b_u 'da na mbahni thohoh_u gátho 'be'a i ja, madague'b_u bi d_u'mi bi ts'inj_u ya, gue dí 'b_uhmb_u rá Hogandáhi Oj_u, gue'a rá mb_udi a ran ho da 'y_orcah_u Oj_u. Pε dí sáhu ran _u nangue ma mb_uih_u gátho y_u pa dín d_o'mateh_u ua, gue'b_u go nε'a ma ng_oc'y_eih_u da y_angah_u. ²⁴ Nε gue'a dá p_ahmb_u 'b_u mí zinj_u, ngue him 'bex da mba mahoqui gátho ma ng_oc'y_eih_u. Janangue'a dí t_omhb_u ya. Pε nu'b_u 'bexque xcá nuh_u a dí t_omhb_u, ya hin di t_omhb_u a ya 'b_u, nε hingui jatho ga t_omhb_u a ya bin ja. ²⁵ Pε nuya dí t_omhb_u a hinga nan ja, nε dí háth_u y_un _unbi, gue'b_u go bi p_aj_u x_un ho Oj_u. ²⁶ Nε gátho y_u pa dín d_omthohoh_u, di zej_u rá Hogandáhi Oj_u, nguetho x_un güent'igah_u, gue hin dí p_ahmb_u dan y_ah_u Oj_u x_un ho, ja'b_u dí çastah_u b_u nam b_en Oj_u. Pε guesε rá Hogandáhi i y_aui a Oj_u b_u ja ma mb_uih_u 'b_u dí y_ah_u a. ²⁷ Nε nu Oj_u di _asca ma mb_uih_u 'b_u dí y_ah_u a. Nε i p_adi 'be'a dí äf_u, nguetho din theui rá p_ahä zεhε a bi b_engah_u rá Hogandáhi Oj_u.

Pε dí tqf_u x_un ho y_un _unbi nangue ra Cristo

²⁸ Nε dí p_ahmb_u di jap Oj_u dí 'y_orcah_u ran ho a 'be'a gá dí thohmb_u ua, ngue nuj_u εmme dí numanhoh_u a Oj_u. Nguetho ya bi zänni 'bεp_u dá cohmb_u m'bejua. ²⁹ Ngue nu'_u to'o bi huanh Oj_u mam'bet'o, guet'_u bi zänni da gohi tengu rá Ts'_unt'_u zεhε. Janangue'a dim 'bet'o rá Ts'_unt'_u zεhε ngue x_un ngu yá cu dim 'bejua. ³⁰ Nε nu'_u bi zänd Oj_u má'm'bet'o, nε guet'_u in zonh Oj_u _u ya ngue da y_urp_u bí 'b_ui. Nε nu'_u in zonh Oj_u, gue'_u

i ɛmbi xɛn ho ɛ ya, ngue bi hocpa yú ts'oqui. Ne guet'ɛ da gohi tengu rá Ts'unt'ɛ zɛhɛ. ³¹ 'Bɛ'a gam bɛmhɛɛ bɛya, nguetho guesɛ Oja i numanhojɛ. To'o maha da zä da 'yørcahɛ ran ts'o. ³² Nu Oja xínga gue rá Ts'unt'ɛ zɛhɛ bi huɛqui, pɛ bi dāp ran dāte nanguejɛ. Janangue'a gātho dí 'dajɛ 'bɛ'a i ja, nte da gøngahɛ. ³³ Pɛ nujɛ to'o maha a da xi Oja ngue hingui ho dí øthɛ, ngue yú thahnigahɛ Oja. Nguetho guesɛ Oja thocpa thoho di hoga ma ts'oquihɛ. ³⁴ To'o gue da zä da xi Oja ngue dan ɛnbahɛ nangue ma ts'oquihɛ, nguetho guesɛ ra Cristo bi du, bi nu ran ɛnbi nanguejɛ, nɛ xø bi xox Oja bɛya, nɛ bí 'bɛpɛ guerpɛ i conhui rá ts'edi Oja. Ne thocpa thoho i äp rá mate Oja nanguejɛ. ³⁵ 'Bɛ'a maha da zä di 'uegahɛ, gue hin gan nuhɛ a rán huɛcate ra Cristo. Ha gue'ɛ yɛn ɛnbi, uague yɛ dumbɛi, uague yɛn ɛcpɛ, uague ra thuhu, uague ra 'yahe, ua gue'bɛ nts'utho hapɛ dí 'yohɛ, uague da thojɛ nangue ra juai. Ha gam bɛmhɛɛ ngue hin di huɛgahɛ ra Cristo 'bɛ dín nuhɛ ɛ. ³⁶ Pɛ hin'na, nguetho ya nt'o't'i:

Thocpa thoho t'ɛna da thojɛ nangue Oja dí ɛc'yɛihɛ, nɛ im bɛni tengu'bɛ dyɛ dɛ'yohɛ gue nts'änni da tho.

³⁷ Pɛ nu gātho yɛn ɛnbi, dí tɛfɛ xɛn ho, nangue ra Cristo di huɛgahɛ. ³⁸ Ne dí pɛhmbɛ majuɛni hin'yɛ n'da ra ts'edi da zä di 'uegahɛ gue hin ga nuhɛ a rán huɛcate ra Cristo. Xínga guehya gue dí 'bɛhmbɛ, nɛ xínga gue'bɛ dá tuhɛ. Ne xínga gue'a n'da ráɛm 'bɛhni Oja mahɛts'i, nɛ xínga gue'a n'da ráɛm 'bɛhni ra zɪthu, xínga gue man'da ra ts'edi. Ne xínga gue'a 'bɛ'a gātho i ja ya, o dín ja nixudi o nimani, da zä di

'uegah_u. ³⁹ Ne xínga gue'_u 'b_up_u mah_uets'i, ne xínga gue'_u 'b_ucua ja ra hái, ne hin'y_u 'be'a gátho i ja ngue da zä di 'uegah_u gue hin ga nuh_u rán hu_ucate Oj_u i ørcah_u ra Cristo Jesús ma Hmuh_u, nguetho gátho bi 'yøzehe Oj_u u.

9

Bi huand Oj_u y_u israel maya'b_u

¹ Nu ra Cristo dí 'b_u'be, i p_udi maju_uani dí xi ah_u ya, ngue emme dadí hu_ucmahagä ma mijudíohe y_u israel. Pe ne'a rá Hogand_uhi Oj_u i xicpa ma mb_ui ngue maju_uani dí m mangä. ² Ne thocpa thoho dín nu ran unbi ngue ma mb_ui ne emme tu ma mb_ui nangue ma mijudíohe. ³ 'Be'a sä ga øt'ä ngue xtím pø'_u ma mi'israelhe. Ha ga xi Oj_u di 'berca ma te ngue nj_um'b_u ga nu ra Cristo. Ngue gue'a ga øt'ä 'b_u gue'a dí pø u. ⁴ Nguetho nuje dy_u israelhe bi thahn ma ng_urpa bøtahe ngue bi nde dy_u t'uhni Oj_uje, ne bi nu rá Thai Oj_u ma bøtahe ne bi b_uh p_uya ngue Oj_u mí 'b_uhmb_u. Ne gue'_u bi 'yøth_u ran hoqui a Oj_u u, ne gue'_u bin t'un yán t'èdi Oj_u nangue 'berp_u däm 'b_umanhohe. Ne bi sih y_un t'øt'e dí d_unde Oj_u. Ne bi sih maju_uani nangue 'be'a gä da 'yørpe. ⁵ Ne nu'_u ma mi'israelhe i 'b_uh ya, yá t'uhni ndu ma ng_urpa bombøtahe ngue bin y_uqui Oj_u maya'b_u. Ne guet'_u y_u israel b_u ám 'b_u'a ra Cristo 'b_u min ja'i ua ja ra ximhäi. Pegue Oj_u a, rá Hmu ngue gátho 'be'a i ja, janangue'a gátho y_u pa maz_ui ga numansuh_u a. Ne hønt'a gam b_umh_u a ya. ⁶ Pe x_un ngu hingui èc'y_ui u ma mijudíohe y_u israel. Pe hin gam b_umh_u ngue bi zep_u a bi man Oj_u, ngue hin di ja'ts'a ran hoqui bi ma. Pegue gam b_umh_u

ngue'a hinga gätho majuaṇi yᵤ israel ᵤ yú t'uhni ra Israel bᵤ nam bḗṇ Oja, gue'bᵤ mí ma di jaṗ yᵤ israel. ⁷ Ne hinga gätho yú t'uhni ra Abraham bᵤ nam bḗṇ Oja ᵤ bim 'bᵤi, pḗ hønt'a bi xi a Oja ngue dim 'bᵤi. Tengu bi man Oja: “Pḗ hønt'ᵤ di xant'a ra Isaac, ngue ni ts'unt'ᵤ, ga ḗmbi ni t'uhni,” bi 'yḗmp Oja a. ⁸ Nu'a in nde da 'yurcaᵤ ngue njo'o n'da rá t'uhni Oja bim 'bᵤi nangue rá ta o gue rá mbe. Pḗ hønt'ᵤ bim 'bᵤi nangue'a bi man Oja, da 'yḗmbi yú t'uhni. ⁹ Ne guehna bi xi a Oja a ra Abraham: “Ni jḗya, tengu ya, ga ut'aui ma ts'ḗdi ne din ja a dí xi i, gue dim 'bᵤ a n'da rá ts'unt'ᵤ ra Sara,” bi 'yḗmp Oja a. ¹⁰ Ne ngutho nangue yú ts'unt'ᵤ ra Isaac, Oja bi ma nda'a da numanho. Bin ja ngue bim 'bᵤ i yoho yú ts'unt'ᵤ ra Rebeca, nangue a ra Isaac a rá ta ᵤ. ¹¹ Pḗ nu'bᵤ hin ním 'bᵤ ᵤ yoho, hin ní 'yøt' ran ho, ne xín ni 'yøt' ran ts'o, pḗ Oja mí sänni 'bḗ'a din jaṗ'ᵤ. Janangue'a bi zä bi jaṗi nda'a bi nde di jaṗi, nangue bi ndese, ne hin nangue yᵤn t'øt'e bi 'yøt'ᵤ. ¹² Ne nu'bᵤ hin ním 'bᵤh yú t'uhni, bi xi Oja a ra Rebeca: “Nu'a m'bet'o dim 'bᵤi, din 'yḗḗ nangue'a m'bejua dim 'bᵤi.” ¹³ Ne tengu nt'o't'i, man'da ram hma i ḗna: “Dá numanho a ra Jacob ngue ra Israel, pḗ nu ra Esaú hin dá numanho,” bi 'yḗṇ Oja. ¹⁴ Xiya, ha gam bḗmhᵤ hingui ho 'bḗ'a bi 'yøt' Oja, ngue bi huahna n'da, ne hin'na a man'da. Pḗ hingui sä ga ḗmhᵤ hingui ho øt' Oja. ¹⁵ Pḗ tengu bi xi Oja a ra Moisés: “Ga un ra mate to'o dín nde ga unni, ne ga huḗqui to'o dín nde ga huḗqui,” bi 'yḗṇ Oja. ¹⁶ Dí paḗmhᵤ ya, nangue in ndese Oja di un rá mate ne hin nangue bi ndese n'da, o gue bi 'yøt' yᵤn t'øt'e ngue bi bḗni dí daḥ rán jaṗi Oja. ¹⁷ Ne tengu bi

man ra t'ohni, bi sih ra ts'ut'abi b_u Egipto, ngue ra Faraón: “Dá sän'ni i ngue gan ts'ut'abi, ne ga mep'a ni mb_ui ngue hin gui 'yot'a ga xi i. N'dahma da zä ga ut'a ma ts'edi 'b_u ga penh y_u 'yänthi b_u ja ni häi. Ne da färca ma ts'edigä gätho na ng_uni ra ximhäi b_uya,” bi 'y_en Ojä. ¹⁸ Janangue'a ga pämb_u ya, Ojä di un rá mate to'o in ndese di unni, ne gues_e Ojä di mep rá mb_ui n'da to'o in nde di mep rá mb_ui, tengu thofo bi 'yörpa a ra Faraón. ¹⁹ P_e ha 'bo'o da 'yängä b_uya: “Nu'b_u in jab_u i ot' Ojä, hague dán zä da 'y_ena i ja rá ts'oqui n'da 'b_u, ne njon da zä da zerpa a in nde Ojä gue xtám b_eni 'be'a x_un ho xtá 'yot'e.” ²⁰ P_e hingui sä ngub_u gui mamhb_u, gy_u jä'ih_u, to'o ah_u ngue gui xihmb_u hingui ho ot' Ojä. Xi'b_u n'da ra ts'oe ngue ra jähäi, ha da zä da 'yänni to'o bi 'yot'e: “Hanja ngub_u gá 'yörque,” ha da zä da 'y_ena. ²¹ Ha hin'y_u rá ts'edi a to i ot' ra ts'oe, ha hingui sä da zän zeh_e 'be'a da 'yörpa n'da ra böhäi 'b_u, ngue da zän'na n'da mahotho, ne'a man'da him mahotho, ne n'dat'a ra böhäi ní 'yot'e. ²² Nguetho in ndese Ojä da 'yuh rá cu_e nangue _u to yän säh_u di unbi. Ne madague'b_u i hät'i set rá mb_ui nangue _u to di unbi. P_e nu'b_u hinguim b_eni 'ber_u nan dø'ma Ojä, gue'a man'da dí nequi x_un ho rá cu_e Ojä ne rá ts'edi 'b_u bi unba _u b_uya. ²³ Janangue'a da fadi tate x_un ho rá mb_ui Ojä 'b_u bi un rá mate _u mi'da y_u jä'i, madague'b_u ne' _u yän säh_u xtí unbi, tengu thohogah_u. Ne nuya m'bet'o thofo di hogah_u Ojä, ngue da zä ga comhb_u rán ho. ²⁴ Ngue guej_u bi zongah_u Ojä, nangue ma 'y_uh_u 'dahma 'dan'yo, ne _u y_u judío, ne _u hin y_u judío, p_e hont'_u bi numanhose bá si. ²⁵ Ne gue'a bi mam b_u ja rá søcu_u ra Oseas, bi

'yɛna:

Nu'ɯ him mi ɛmbä ma t'ɯhni, gue'ɯ ga ɛmbi ma
t'ɯhni ɯ ya.

Nɛ nu'ɯ him madí huɛcä, pɛ nuya ga huɛcä ɯ ya, bi
'yɛn Oja.

²⁶ Nɛ mi ɛn ra t'ohni:

Nubɯ hapɯ bi t'ɛn ahɯ: “Him ma t'ɯhni ahɯ,”
guɛpɯ da t'ɛn ahɯ buya ngue yá t'ɯhni ahɯ Oja i 'bui.

²⁷ Pɛ nangue yɯ israel bi man ra Isaías:
“Madague'bɯ ɛmmɛ xtá ngu ɯ yám bom'betɔ ra
Israel, tengu yɯ 'bomu bu ja ra deja, pɛ hɔnt'ɯ zi
yoho dim pøhø,” bi 'yɛna. ²⁸ Nguetho Oja di juamba
ra ximhäi, nɛ di jua'a n'dihi rán ts'ɛmbi bi ma. ²⁹ Nɛ
tengutho mi ma mam'bet'o ra Isaías, bi 'yɛna:

Nu'bɯ hin xtá 'yɛ Oja 'da yɯ hmudä nanguejɯ, dyɯ
israelhɯ,

gätho xtí juajɯ 'bɯ, tengu ra hnini Sodoma, nɛ ra
hnini Gomorra, ngue bi jua Oja, bi 'yɛna.

Xɯn ngu yɯ israel him bi nde bi hyɔn rá mate Oja

³⁰ Pɛ xiya, hague bin ja nangue yɯ ja'i hin yɯ
judío. Bi t'ɛmbi xɯn ho nguetho bi hyɔntho rá mate
Oja ngue bi hocpa yá ts'oqui, madague'bɯ him mím
bɛni xtá 'yøt' ran hocja'i i mam bu ja yán t'ɛdi Oja.

³¹ Pɛ nu yɯ israel gue mí honi xtá 'yøt' ran hocja'i
i mam bu ja yán t'ɛdi Oja, pɛ him bi zøni ngue xtá
t'ɛmbi xɯn ho ɯ. ³² Pɛ hanja him bi t'ɛmbi xɯn ho ɯ
yɯ israel. Nguetho him bi nde bi hyɔntho rá mate
Oja guɛpɯ xtá t'ɛmbi xɯn ho ɯ. Pɛ bi bɛni xtá
hnumanho 'bɯ mi 'yøzɛɛ yán t'ɛdi Oja ɯ. Nɛ nu ra
Cristo buya tengu'bɯ n'da ra do 'bɛm bu ja ra 'yu,
guɛpɯ di fet rá gua n'da, nɛ bi dɔng bu yɯ israel 'bɯ

mi 'yɛna xtán dah ra 'dihi. ³³ Nε gue'a mán t'o't'i bɥ rám hman Ojɔ, í ɛna:

Dami bɛmhɥ, dí hɔpɥ n'da ra do bɥ Sión, nguɛpɥ da dahg bɥ n'da, nɛ dim 'bɛdi.

Pɛ nu'a to'o da 'yɛc'yɛi a, hin da mbɛs' yá sä, pɛ guehma da hnumanho.

10

¹ Ma zi cu ahɥ, ɛmmɛ dí hah ma mbɛi dí äp rá mate Ojɔ di pø ɥ ma mi'israelhe. ² Nε dí pɔdi nguɛ majuani ɛmmɛ ɛhya ɥ nanguɛ Ojɔ, pɛgue hingui pɔdi ndana majuani rá 'yu Ojɔ ɥ. ³ Nguetho hingui nde da bɔdi 'bɛpɥ dí 'yɛmp'a Ojɔ nguɛ xtán ho. Im bɛni din hoc zɛɛ nanguɛ yún hose, nguetho im bɛni dí numanho Ojɔ 'bɛ'a øt'ɥ. Jananguɛ'a hingui nde din uni xtí hoc Ojɔ ɥ, nanguɛ ran hoqui bi zänd Ojɔ. ⁴ Pɛ gätho to'o bi 'yɛc'yɛi nguɛ gue'a ra Cristo bi hoqui, bi 'yɛ'ts'a ní hyoni nguɛ xtín hoqui nanguɛ yún t'ɛdi.

To'o gätho da 'yäp rám fäts'i ra Hmu, da yɔn ɥ

⁵ Nu ra Moisés bi 'yo't'i 'bɛ'a da 'yøt'a n'da nanguɛ yún t'ɛdi nguɛpɥ xtán zøni xtá numanho Ojɔ n'da. Nguɛ bi 'yɛna: “Nu'ɥ yɥ jɔ'i 'bɥ di jɔ'ts'ɥ yún t'ɛdi, gue'ɥ dí japi dim 'bɥ'ɥ,” bi 'yɛna. ⁶ Pɛ nu'a ran hoqui ga hámhɥ rá mate Ojɔ, o guí ɛmhɥ xún hɛi bɥ dá tɪmhɥ a, gue ba sønsehɥ bɥ mahɛts'i ba sisɛhɥ ua ra Cristo. ⁷ Nε o guí ɛmhɥ ga mbähä bɥ 'bɥ ɥ xún du nguɛ ba sisɛhɥ bɥ a ra Cristo. ⁸ Pɛ 'bɛ'a i man'a ran hoqui 'bɥ. Pɛ hingui hɛi bɥ dá tɪmhɥ a. Nɛ ɛna: “Gui hyanthohɥ rá mate Ojɔ, nɛ da zä da 'yo ni mbɛihɥ bɥya, nɛ da zä da 'yo ni ndehɥ bɥya.” Nε gue'a ram hma dí m mamhbe a. ⁹ Nguɛ nu'bɥ

ga ξmhβ_u ma Hmuh_u ra Jesús, ne ga εc'yειh_u mbo ma mb_uih_u ngue bi xox Oj_a a 'b_u mi du, da y_an_uh_u Oj_a 'b_u. ¹⁰ Nguetho gue'a ní 'yεn_uh_u x_un hoj_u Oj_a a ga εc'yειh_u mbo ma mb_uih_u, ne gue'a ní p_uj_uh_u Oj_a a gam mamhb_u nangue ma ndeh_u. ¹¹ Ne mí εn rá t'ohni Oj_a: “To'o g_atho da 'yεc'yει a bá p_uenh Oj_a, hin da th_ada _u,” bi 'yεna. ¹² Ne hin gam bεmhβ_u ngue n'dan'yo y_u hmu i 'b_u _u y_u judío ne _u hing y_u judío. Pε n'dat'a y_u hmu ngue g_atho y_u ja'i i 'b_ui, ne 'da dí unthoho x_un ngu to'o g_atho da 'y_ap rá_u m f_at_s'i. ¹³ Nguetho nu'_u to'o g_atho da 'y_ap rá_u m f_at_s'i ra Hmu, di p_u _u, mí εn ra t'ohni maya'b_u. ¹⁴ Pε hague dán z_a da 'y_ap rá_u m f_at_s'i ra Hmu 'b_u him bi b_a a rá mate b_u ja rá mb_ui. Ne hague dán z_a da hy_an rá mate 'b_u him bi 'y_ude. Ne hague dán z_a da 'y_ude 'b_u njon da xifi nangue ra Cristo. ¹⁵ Ne hague dán z_a da mba n'da da xifi 'b_u hingam 'bεhni. Janangue'a i εn rá_u m hman Oj_a: “Mahotho i øt'a n'da 'b_u i man ran ho ma'da'yo di 'daj_u ran johya, hap_u i 'yo,” bi 'yεna. ¹⁶ Pε hinga g_atho i ømanho _u i sih ran ho ma'da'yo. Tengu bi man ra Isaías, bi 'yεna: “Ma Hmu i, nda'a _u bi 'y_umanho a dá mamhbe ya.” ¹⁷ Pε nu'b_u 'b_ui to'o da sih ram hma nangue ra Cristo, da z_a da hy_an rá mate Oj_a 'b_u. ¹⁸ Pε dí än 'b_u hin xtamá 'y_u _u y_u judío. Pε hagen ja ngue him bi 'yεc'yει ra Cristo. Bi 'y_uhma, nguetho h_un_uβ_u go hap_u bi mba rá_u m hman Oj_a, bin 'yo g_atho ná n_uni ra ximh_ai. ¹⁹ Ne x_u dí än'nah_u, ha him mí p_u _u y_u israel ngue man'da da t'εmbi y_u t'uhni Oj_a _u hing y_u israel. Bi bah_uma, nguetho nub_u ja rá s_uc_uç_a ra Moisés mí εn Oj_a:

Ga ja ah_u gan seyah_u 'b_u ga simanho 'da y_u ja'i him

mí ɛmbä ma t'uhni.

Nɛ ga ja ahɯ gan cuɛhɯ 'bɯ ga simanho 'da yɯ
'yambui ja'i, bi 'yɛmp Oja ɯ yɯ israel.

²⁰ Nɛ bi xifi xɯn ho bɯ ja rá sɔcuɔ ra Isaías, bi 'yɛn
Oja: “Bi dɪngä ɯ 'da him mí hongui, nɛ dá japi
da bɔc'ɯ him mi ängui,” bi 'yɛna. ²¹ Pɛ nangue yɯ
israel bi 'yɛn Oja, “Gätho ra pa dá 'uɔrpa ma 'yɛ, dá
zon'ndɯ, pɛ bi mbɛsca thoho ma 'yɛ, nɛ bi ɯgä thoho
ɯ,” bi 'yɛn Oja.

11

'Da ɯ yɯ israel bim pøh ya

¹ Pɛ ga ä'n'nahɯ mahøn'a, ha gätho bi hyɛ ɯ yú
t'uhni Oja, gue nu ɯ yám bom'beto ra Israel. Pɛ
hin'na. Nguetho gueczɛhɛgä drá mɛ'israel, ngue
mam bombøtagä ra Abraham, nɛ ra Benjamín. ² Pɛ
Oja hingui hɛ ɯ njuɔntho yú t'uhni ngue'ɯ bi huan
'bɯ mam'bɛt'o. Ha hin guím bɛmhɯ 'bɛ'a bi man
rá t'ohni Oja, gue bi sih ra Elías 'bɯ mí yɔp'ɯ yú
mi israelhɯ. Nɛ bi 'yɛna: ³ “Ma Hmu i, bi hyo ni
pøngahyɔ ɯ yɯ israel, nɛ bi xot'a bɯ ja ni mɛxa mí
pa m'bøts'e ni 'bøts'e, nɛ høngdä dá pongä, nɛqui
nde da hyogui,” sä bi 'yɛn a ra Elías. ⁴ Pɛ ha hin
guím bɛmhɯ 'bɛ'a í dɔ Oja bɯya ngue bi t'ɛmb ra
Elías. “Pɛ hin'na, hin guí 'dasɛ,” bi 'yɛmbi. “Pɛ
dá jamansup yú mbui ɯ yoto mahuɔhi yɯn 'yohɯ
israel, gue'ɯ him bin dɔnyahmu bɯ 'bäh ra pøte ra
Baal,” ngue mi t'ɛmbi oja. ⁵ Nɛ ngutho ya, 'bɯ
i 'da yɯ israel him bi 'uegue nangue Oja, ngue
gue'ɯ to bi huand Oja nangue rá mate thoho. ⁶ Nɛ
gam bɛmhɯ nu'bɯ rá matethoho Oja bi huan'ndɯ,
ga pɔhmbɯ bɯya hin nangue yɯn t'øt'e i øt'a n'da

ní huan'na n'da. Nguetho nu'b_u xtá hnumanho nangué y_un t'òt'e bi sifi, hin xtín ja rá mate tho Ojã 'b_u, nε nte nam bøn'a rá mate Ojã 'b_u. ⁷ Xiya, 'bε'a gam bεmh_u nangué y_u israel, nε hinguin ngu _u bi d̄ini 'bε'a mí honi, gue da t'εmbi x_un ho. Pε hōnt'_u nthahni bi d̄ini, nε bim pøhø. Pε nu'_u mi'da bi mεp yú mb_ui _u. ⁸ Nε gue'a mán t'o't'i: “Ojã bi pumbεnip yú mb_ui, tengu'b_u bin aha. Nε bi japi him bi zã bi nu nε him bi zã bi 'yøhnahyã. Nε guexta _u y_u pa i jab_u ya,” bi 'yεn rá t'ohni Ojã. ⁹ Nε nguetho bi man ra David:

Da mbøspa Ojã, pε hin da bεni 'bε'a nam bøn _u y_u
'bøts'e da 'yøt'_u,

nε gue'a dán _unba _u.

¹⁰ Nε din xädä, hin da nu ran nεqui.

Nε nu yú x_utha dim mboqui ma zã, nangué yú
ts'oqui x_un ngu i tuts'i, bi 'yεn a ra David.

Nε'_u 'da hing y_u israel bim pøhya

¹¹ Pε dí än'nah_u mahøn'a, nu'b_u mí 'ue'_u y_u israel, ha bi bεn Ojã him man'dand̄i da 'yεnsa rán japi _u 'b_u. Pε hin'na. Pε nangué'a bi zan rá mate Ojã _u y_u israel, nε gue'a í zã bim pø _u hing y_u israel b_uya. Pε gue'a bi 'yøt' Ojã, n'dahma din sεya y_u israel 'b_u bi nu _u bi hyãn rá mate Ojã, nε da hyon Ojã mahøn'a.

¹² Nu Ojã bi zã bi jap'_u 'da y_u ja'i hing y_u israel gätho ná ndoho ra ximhäi, nangué bi 'ue'_u y_u israel. Nε bi d̄in rá mate Ojã _u hin y_u israel 'b_u mi thãcpa rán japi Ojã _u y_u israel. Janangué'a man'da x_un ngu ran japi da nu _u hing y_u israel 'b_u bá peng b_u 'b_u Ojã _u y_u israel mahøn'a. ¹³ Guehna dí xi ah_u na ya, ngue hin gy_u israel ah_u, nguetho drám 'bεhnigä nangué ah_u. Nε dín nde ga ja ah_u gui pømanhoh_u

nangue ra Cristo, ¹⁴ n'dahma din 'yomfɛni ɯ ma mijudíohe yɯ israel 'bɯ bi nu a ran ho gá tɪmhɯ, janangue'a man'da xtá ngu dim pø ɯ bɯya. ¹⁵ Ne nu'bɯ mí hyɛ Ojɔ ɯ yɯ judío, bi zä bi hocpa ɯ hing yɯ judío 'bɯcua gätho ua ja ra ximhäi. Pɛ ɛmmɛ man'da xɯn ho din ja ua gätho ra ximhäi 'bɯ bi ts'im mahø'n'a xɯn ngu ɯ yɯ judío. Ne din ja tengu'bɯ ya bi ndants'ɯ yɯ du. ¹⁶ Nu mam bombøtahe mí yəhɯ Ojɔ maya'bɯ, yú mbeti Ojɔ ɯ, tengu'bɯ yú 'bøts'e Ojɔ ɯ. Ne tengu'bɯ mí 'bøspa Ojɔ ra mbɔdí thuhmɛ 'bɯ øt ra thuhmɛ, janangue gätho a ra jɯni rá mbeti Ojɔ bɯya. Ne nu'bɯ mí huand Ojɔ a ra Abraham, ne gue'a í than'ndɯ yú 'yɯ a bɯya, tengu'bɯ n'da ra za xɯn zaqui rán dɯi, ne'ɯ yú 'yɛ xɯn zaqui ɯ. ¹⁷ Pɛ bi ts'ɛcpa 'da ɯ yú 'yɛɛ a ra hogaza. Ne nu ahɯ hing yɯ israel ahɯ ne tengu'bɯ bá ts'ɛc'ahɯ bɯ gmí tøhmbɯ tengu n'da ra za hingui ho. Ne bi t'ɛs'ahɯ bɯ bi ts'ɛcpa ɯ 'da yú 'yɛ ra hogaza. Ne gá comhbɯ rán zaqui a ra za, gue bá nɛxpɯ rán dɯi, ngue nu ra Abraham bi huand Ojɔ maya'bɯ. ¹⁸ Pɛ hingui sä gdá yəthɯ a ngue bi t'ɛs'ahɯ bɯ bi ts'ɛc ɯ 'da yú 'yɛ ra za. Dami bɛmhɯ ngue hinga gue ahɯ guidí unhdɯ rán zaqui a rán dɯi ra za, pɛ gue'a rán dɯi ra za i øt'ahɯ rán ho Ojɔ bɯ guí tøhmbɯ. ¹⁹ “Pɛ man'da xɯn hoje, nguetho bi ts'ɛc'ɯ 'da yɯ 'yɛ, ne go bi t'ɛscähe ua,” masque guí ɛmhɯ. ²⁰ Majuɔni bi ts'ɛc'ɯ 'da yɯ israel nguetho him bi nde rá mate Ojɔ. Bi bɛni xɯn hose. Ne guí tøhmbɯ bɯ 'da ahɯ ngue hing yɯ israel ahɯ, nguetho guí pəhmbɯ hønt'a rá mate Ojɔ nán ho ahɯ. Pɛ o guím bɛmhɯ gán tøsehɯ bɯ, pɛ gan jamansuhɯ. ²¹ Dami bɛmhɯ him bi yən Ojɔ ɯ 'da yú 'yɛɛ ra za. Ha má gue'adahɯ da yən ahɯ

'bɛ guím bɛmhɛɛ xɛn hose ahɛ. ²² Pɛ nu'bɛ 'bo'o hinguin nde rá mate Ojɔ, pɛ da nuse a rán sãui a to'o da 'uepɛ ja rá mate. Pɛ nu ahɛ gui nuhɛ rá mate Ojɔ 'bɛ gui thoqui guim bɛmhɛɛ a. Pɛ nu'bɛ hin'na, nɛ ahɛ da ts'ɛc'ahɛ mahø'n'a bɛ ja ra za 'bɛ. ²³ Nɛ nu'ɛ yú 'yɛɛ a ra hogaza, ngue yɛ israel, nu'bɛ da 'yɛc'yɛi rá mate Ojɔ, da t'ɛs' mahø'n'a bɛ ja yú zase. Nguetho ja rá ts'ɛdi Ojɔ da 'yɛs' mahø'n'a bɛ bi zɛqui. ²⁴ Nu'bɛ mam bá ts'ɛc'ahɛ bɛ gmi tøhmbɛ ja n'da ra za hinguí ho, nɛ bi t'ɛs'ahɛ bɛ ja man'da ra za ngue hin ni zasehɛ, pɛ man'da hinguí hɛi da ndøpɛ mahø'n'a ɛ yú 'yɛɛ nguetho rá zase.

Da zøni n'dat'a dim pøhø xɛn ngu yɛ israel

²⁵ Ma zi cu ahɛ, dín nde ahɛ gui pɔhmbɛ a ja bi t'uhya, n'dahma hin gan 'yɛzɛhɛhɛ hing yɛ judío ahɛ. Dín nde gui pɔhmbɛ, 'da yɛ patho bi mɛh yú mbɛi ɛ 'da ɛ yɛ israel, ja gue'bɛ bi zøn ra pa xtí cɛthɛ xɛn ngu ahɛ hønt'a go to'o hing yɛ judío ahɛ.

²⁶ Nɛ m'bɛjua bɛya, xɛn ngu dim pø ɛ yɛ israel. Nɛ gue'a bi man rá t'ohni Ojɔ, bi 'yɛna:

Di nɛqui n'da yú yɔnte ngue yú mi'israelhɛ bɛ Siøn, da yɔn'a ra Jacob nangué yú ts'oqui. Ngué ra Israel a ra Jacob.

²⁷ Nɛ ja gue'bɛ ga jɔ'ts'a dá xifi, ga punba yú ts'oqui, bi 'yɛm bɛ ja rá t'ohni Ojɔ maya'bɛ.

²⁸ Nu'ɛ yɛ israel i øt'e ngue yún sɛihɛ Ojɔ ya, ngue'a hinguí ɛc'yɛi ra hogamhɛma. Pɛ gue'a í zã bi zin ahɛ Ojɔ a. Pɛ guehɛma di huɛc Ojɔ ɛ yɛ israel, nguetho bi than 'bɛ maya'bɛ ɛ yú ngurpa bombøta.

²⁹ Nguetho njɔm'bɛ da goh rá mbɛi Ojɔ nangué ɛ to xi zohni, pɛ majuɔni di un'na bi ma, tengubɛ

ya xí um 'b_u mí ma 'be'a di unni. ³⁰ Ne nu ah_u hin gy_u israel ah_u gmí øth_u ram fe'ts'i nangue Oja mam'bet'o. Ne m'bejua ne _u y_u israel bi mbesthoho Oja. Janangue'a bi zä gá t_umh_u rá mate Oja. ³¹ Ne gue'a in ja ya, ngue i festa a rá mate Oja _u y_u israel, ne guí t_umh_u rá mate Oja ya. Pe gue'a dí d_un rá mate Oja mahøn'a _u y_u israel. ³² Oja bi ma, njo'o n'da ra ja'i bi 'yεc'yεi a nguetho ja yá ts'oqui. Ne bi 'yøt' Oja buya gue njon da hyät'i din hoc zεhε, nguetho in nde gätho di un rá mate di hoqui to'o gätho in nde dim pøhø. ³³ Emmε x_un ngu rá mate Oja, ne εmmε x_un ndoho rán 'yomfεni. Ne hin'y_u ngue hingui pa Oja. Njo'o n'da ra ja'i da baði 'be'a nam bøn'a i øt' Oja, ne njongui sä da baði 'be'a gätho i sänd Oja da 'yøt'e. ³⁴ Njo'o n'da ra ja'i da baði da 'yøt'e tengu rán t'øt'e Oja, ne njon da 'yut Oja 'be'a da 'yøt'e. ³⁵ Ne njo'o n'da ra ja'i da hyoni 'be'a di un Oja ne gue'a dí 'yεmbi d_un dupate Oja a. ³⁶ Nguetho gätho bí 'yεp_u 'b_u Oja, ne gätho di 'yonse Oja _u, ne gätho bi 'yøt'_u gue di pεpzehe _u. Janangue'a nde'b_u ga εspah_u Oja gätho y_u pa mazai. Ne hønt'a gam bεmh_u a ya.

12

Dam 'b_uhmb_u ngue hønt'a Oja gam bεmh_u

¹ Ma zi cu ah_u, ts'edi dí xi'ah_u, nu'b_u dí pa_uhmb_u rá mate Oja, pe nde'b_u gätho ma ja'ih_u dan umh_u b_u 'b_u Oja gue ga ørpah_u rá 'befi. Ne gue'a majuani ná thandeh_u Oja a, ne gue'a ra 'bøts'e in numanho Oja a. ² Ne hin gam bεmh_u ga homh_u 'be'a gätho x_un ho nangue y_u pa i jab_u ya, tengu i øt'_u 'b_ucua ja ra ximhäi. Pegue thocpa thoho ga päh man

'yomfɛni_h gam bɛmh_h ma'da'yo. Janangue'a thocpa thoho ga homh_h ga pɔh_h nda'a rá pähä Oja, ngue nda'a x_h ho ga øth_h, nɛ nda'a numanho Oja b_hya. ³ Bi 'dacä rá ts'edi Oja ga ørpa rá 'bɛfi nangue rá mate. Janangue'a dí xi ah_h, ngue 'nɛ ah_h gätho n'da ngu n'da ah_h bin tat'ah_h rá mate Oja nangue rá 'bɛfi. Janangue'a hin gan 'yɛxh_h, pɛgue gui pɔsɛh_h nda'a ní 'bɛfi bi zän'nah_h n'da ngu n'da ah_h, nangue rá m fäts'i Oja. ⁴ Tengu ní ja'i n'da, ngue an ts'änni x_h ngu y_h xɛqui. Nɛ hinga gätho 'dat'a ra 'bɛfi øt'e, pɛ 'dahma 'dan'yo y_h 'bɛfi x_h y_h xɛqui. Ngutho dí øth_h. ⁵ Nɛ madague'b_h x_h ngu j_h, pɛ tengu'b_h n'danja'itho ma ja'i dí comh_h ra Cristo. Nɛ tengu ní ja'i n'da, 'da nam fäxta n'da ngu n'da y_h xɛqui, ngutho dí øth_h ngue dí comh_h rá 'bɛfi ra Cristo. ⁶ Bi 'daj_h ra ts'edi Oja gue ga øth_h rá 'bɛfi 'dahma 'dan'yo, nangue rá mate zɛhɛ. Pɛ nde'b_h ga øth_h x_h ho. O nu'b_h n'da dim pøngahyá da hyoni 'bɛp_h dí ma x_h ho a di bɛnba Oja, nangue rá m fäts'i. ⁷ O nu'b_h n'da bin t'un ra 'bɛfi dim fäxte 'bɛ'a di 'bɛ a n'da, pɛ di ja'ts'i x_h ho, ngue da mbäx y_h cu. O nu'b_h n'da bin t'un ra 'bɛfi din xänbate, din xänbate 'bɛ'a nam bøn'a rá m hman Oja. ⁸ O nu'b_h n'da ra zote, pɛgue da xifi nda'a x_h ho da 'yøt'_h y_h cu. O nu'b_h n'da bin t'un ra 'bɛfi di un rá mbɛti, pɛ hin da bɛni da hnumanhosɛ. O nu'b_h y_h ngurpi ngue di manda rá 'bɛfi Oja, di ja'ts'i x_h ho nangue ra ts'edi bin t'unni. O nu'b_h n'da bin t'un ra 'bɛfi da mbäx x_h y_h hyoya nɛ y_h zäman'_h, mpähä thoho da mbäts'i.

Gam bɛmh_h nda'a x_h ho dá tɛnhd_h Oja

9 Nε hingui yoho gam bεmhbu 'bu ga huεju n'da, pε majuani ga øthε ran huεcate. Nε xingui ts'u gam bεmhbu ga øthε a hingui ho, pε dan εhyahu ga øthε a 'be'a gätho xun ho, nε nzai ga øthε a. 10 Dan huεju n'da ngu n'daju nguetho dadin cuhu. Nε n'da ngu n'da man'da da bεni da 'yεspa rá mijá'iui, xinda gue'bu da t'εspa zεhε. 11 Nε hin ga cuthε ran danhyei ma mbuihu, pε dan εhya ga øpahu rá 'bεfi ma Hmuhu. 12 Dan johyahu nangue'a ran ho dí tømhbε, nε hin dan xømmbuihu nangue yun unbi. Nε thocpa thoho yε ora thoho dan yahu Oja. 13 Ga fäxhu yε 'yεc'yεi 'bu ja 'be'a di 'bedi. Nε mpähä thoho ga säyabahε yε ja'i bu ja ma ngumhbε. 14 Pε ga äfu ran japi nangue ε to di ughu, nε hin ga äfu ra 'yanthi. 15 Nε 'dat'a dan johyahu to'o di johya, o nu'bu 'bo'o tu rá mbui, 'da dán du ma mbuihu buya. 16 Nε gätho 'dat'a gam bεmhbu. Nε hin da bεn'a n'da man'da xun ho xinda gue rá mijá'iui, pε din amigohε ε yε ja'i hin'yε yé ts'edi. Nε hin gam bεmhbu ngue jase man 'yomfεnihε. 17 Nu'bu 'bo'o ørcahu ran ts'o, hin ga cospahu ran ts'o. Pε gam bεmhbu nda'a xun ho ga øpahu, ngue 'be'a gätho i hnumanho. Nε nubya da nu gätho yε ja'i ngue xun ho ma mbuihu. 18 Nε dam 'bumanhohε ε gätho yε ja'i 'bu da zä. 19 Ma zi cu ahε, hin ga cos'hε ra pengui 'bu ja'a da t'ørcahu. Pε 'be ga tømhbε ts'u di unba Oja 'bu gue'a in nde di unba ε. Nguetho nt'o't'i: "Ma 'bεfi zεhεgä ngue ga unba n'da nε ga un rán theui a bi 'yøt'e," bi 'yεn Oja. 20 Janangue'a nu'bu tumanthuhu man suihu, ga 'uimhbε. Nε nu'bu tuthe, ga sithebahε. Nguetho nu'bu njabu dí ørpa man suihu, xun ε da bεni ngue'a

midí ɯgahɯ, nɛ xøhma thofo da goh yú mbui bɯya.
 21 Hin ga cos'hɯ ran ts'o pɛ ga øprahɯ ran ho, gue'a
 dá tɔfɯ a ran ts'o a bɯya.

13

Ga øthɯ yún t'ɛdi yɯ ts'ut'abi

1 Gätho gahɯ ga ɛc'yɛihɯ ra ts'ut'abi ua ma häihɯ. Nguetho njo'o n'da ra ts'ut'abi ua ja ra häi ngue bi zän zɛhɛ yún t'ɛdi. Pɛ Ojɔ bi zänni ngue din ja yú ts'edi. 2 Janangue'a nu to din suhmi ra ts'ut'abi, din suhmi a to bi zänba rá ts'edi a, nɛ i honse rán ɯɛ. 3 Nguetho nu'ɯ yɯ ts'ut'abi ua ma häihɯ, hin ga suhɯ 'bɯ dí øthɯ ran ho, hinda hønt'bɯ ga øthɯ ran ts'o ga suhɯ 'bɯ. Pɛ nu'bɯ dín nde hin ga suhɯ ra ts'ut'abi, pɛ ga øthɯ ran ho, nɛ da numanhojɯ bɯya. 4 Nguetho nu'ɯ yɯ ts'ut'abi, Ojɔ bi zänni da mbäxcahɯ. Pɛ nu'bɯ dí øthɯ ra ts'oqui, ga suhɯ 'bɯ, nguetho i ja rán t'ɛdi di ɯnba n'da. Nɛ Ojɔ bi un yún t'ɛdi di ɯnba ɯ to'o øt' ra ts'oqui. 5 Janangue'a i jatho ga ɛc'yɛihɯ yún t'ɛdi ɯ yɯ ts'ut'abi, n'dahma hin di ɯngahɯ. Nɛ gue'a di bɛngahɯ Ojɔ 'bɯ in zoc ma mbuihɯ. 6 Nɛ janangue'a ga juthɯ 'bɛ'a gätho i äjɯ yɯ ts'ut'abi, n'dahma di thoqui da 'yøt' yú 'bɛfi ngue bi zänba Ojɔ, nɛ i tɔh yún zäbi ɯ. 7 Mpähä thofo ga juthɯ xɯn ho to'o gä i ja yún t'ɛdi da 'yädi 'bɛ'a gä da 'yäjɯ. Ga jut'a ma häihɯ, nɛ ga juthɯ yɯ puesto, nɛ mi'da yɯ cota i äh ra ts'ut'abi. Nɛ ga numansuhɯ yún t'ɛdi ɯ to'o gätho i ja yún t'ɛdi.

Ga øprahɯ ran ho ma mijq'ihɯ

8 Nɛ ga juthɯ 'bɛ'a gätho dín dupatehɯ, nɛ hin te gam bɛmhɯ ngue dín dupatehɯ bɯya. Pɛ gam bɛmhɯ ngue dan huɛjɯ n'da ngu n'dajɯ. Nguetho

nu to gätho ja yún huɛcate bi ja'ts'i gätho yún t'ɛdi Oja ɱ. ⁹ Nguetho gue'a bi man'ɱ yún t'ɛdi Oja bi 'yɛna: “O guí 'yomt'ɛnihɱ, nɛ o guí haɕpahɱ rá te ni mijá'ihɱ, nɛ o guím pɛhɱ, nɛ o guidí seyabahɱ 'be'a pɛ'ts' ni mijá'ihɱ.” Nɛ nu 'be'a gätho mí'da yún t'ɛdi i man yún t'ɛdi, nu'ɱ gätho n'dat'a i ma: “Gui huɛc ni mijá'ihɱ tengu bɱ gní huɛczehɛ ni ja'ihɱ.” ¹⁰ Nu'a øt' ran huɛcate, hingui ørpa ran ts'o rá mijá'iu i a. Janangue'a di ja'ts'ɱ yún t'ɛdi Oja a ran huɛcate i øt'a n'da. ¹¹ Nɛ man'da ga humbi ga øthɱ na, nguetho dí paɱmbɱ ya bin de, ya bi thoh yɱ pa. Damin 'yomfɛnihɱ xɱn ho ya ngue daná hämhɱ yɱ pa gan nuhɱ ra Hmu, xinda gue'a dá øthɱ 'bɱ ja má dɱ'mi dá ɛc'yɛihɱ. ¹² Ya bi thoh ra xui, ya maguerɱ da hyats'i. Mbähä ga bɱnthɱ yún t'øt'e ra 'bɛxui, ga he man thäquihɱ, ngue dan sɱmzɛhɛhɱ janangue'a da daɱ ran nɛqui. ¹³ Mbähä ga øthɱ a rán säui ran nɛqui, hin dan itihɱ, nɛ hin dam muns'hɱ bɱ ja yún johya zɛhɛ yɱ ja'i. Nɛ xín dan 'yomt'ɛnihɱ, xínga gue'a ma pähä zɛhɛhɱ ga øthɱ, xín ga øthɱ yɱ sui, xín ga øthɱ yún ts'ɛya. ¹⁴ Pɛ jatho gam bɛmhɱ ga haɱmhɱ rá ts'ɛdi a ma Hmuhɱ ra Jesucristo, ngue ga øthɱ tengu bi 'yøt'e, nɛ him ma gam bɛmhɱ ga øthɱ rá pähä ma ngøc'yɛihɱ.

14

'Dahma 'dan'yo bɱ na ɛc'yɛihɱ

¹ Nu'bɱ 'bɱ a n'da ra 'yɛc'yɛi gue hin ɛ paɱi xɱn ho, pɛ ga simanhohɱ bɱ ja mam pɛtihɱ ɱ. Nɛ hin dan junthɱ nangue 'be'a im bɛni ngue xɱn ho da 'yøt'e. ² Nguetho 'dahma 'dan'yo im bɛnɛ 'bɛpɱ ní 'yɛc'yɛi Oja. Nu'ɱ da im bɛni xɱn ho da zi gätho 'be'a

i ts'i. Pε nu mi'da im bεni hingui ho 'bμ da za μ 'da yμ ngø. ³ Nε nu ra 'yεc'yεi gue i si nε i sa gätho 'bε'a i ja, pε hin da zan'a n'da to'o mbεni hingui ts'i. Nε ximangutho a n'da to'o hingui si, pε hin da 'yεmbi hingui ho øt'a i si gätho 'bε'a i ts'i. Nguetho Ojå 'da nan zintho. ⁴ Nu'i, to'o e, gue guí εmbi hingui ho øt' ni mi'yεhεhμ. Nu rá hmuse n'da da mam 'bμ xμn ho 'bε'a øt'a n'da rá 'yεhε, o hin'na. Pε guehma da bømanho n'da ngu n'da ra 'yεc'yεi, nguetho i ja rá ts'edi ra Hmu di japi da bømanho. ⁵ Nε i 'bμ i 'da yμ 'yεc'yεi im bεni din säya 'da yμ pa. Nε nu mi'da bμya im bεni xμn ho 'bμ hin din säya 'da yμ pa. Pεgue n'da ngu n'da da bεnse 'bε'a xμn ho da 'yøzehε. ⁶ Nguetho nu to din säya 'da yμ pa, din säya nanguε da bεn Ojå. Nε ngutho 'bμ hinga gä i si yμn ts'ihmε μ 'da, njabμ øt'e nguetho im bεn Ojå, nε i xifi jamadi Ojå nanguε μ 'da i si. Ximangutho a to gätho i si, njabμ i øt'e nguetho im bεni Ojå bi un'na, nε di un ra jamadi Ojå. ⁷ Njo'o gahμ gue gam bεmhbm dyú hmusehμ. Pε yú mbetigahμ a ma Hmuhμ. Nε ngutho 'bμ dí 'bμhbm nε ngutho 'bμ dá tuhμ. ⁸ Nguetho dán dāsehμ bμ 'bμ Ojå gätho yμ pa dí 'bμhbm. Nε ngutho 'bμ dá tuhμ, dan dāhμ bμ 'bμh ma Hmuhμ nε guexta'a yú mbetigahμ a. ⁹ Nε gue'a í du nε í ndants'a ra Cristo mahøn'a, ngue dim hmu nanguε μ xμn du nε'μ i 'bμi. ¹⁰ Pε 'da ahμ hanja gní numan'μ a ni cuhμ ngue guí xihbmμ hingui ho 'bε'a i si. Nε nu mi'da ahμ guí pāhbmμ xμn ho 'bε'a gätho i ts'i, pε hanja gní numan'μ 'da ni cuhμ guí εmfμ nte di muui 'bμ hingui nde da zi 'da yμn ts'ihmε. Nguetho gätho gahμ dam 'bāhbmμ bμ ja rá hmi ra zε'mi ngue'a ra Cristo. ¹¹ Nguetho nt'o't'i

'be'a bi man Oja gue'bu mí 'yena:
 Guehma majuani din ja a díma, ngue gätho yuja'i
 din danyahmu bu dí'bai,
 ne gätho din juan bu ja ma hmi ngue guecä drá Oja,
 bi 'yɛn Oja.

¹² Janangue'a dí pambahu, gätho gahu ga dafu ra
 güenda Oja nangue man t'ot'e zehɛhu.

Hin ga jafu da dang bu ja ra ts'oqui n'da ma cuhu

¹³ Him ma numan'uhu n'da ngu n'dajhu. Pɛ hont'a
 gam bɛmhu hin ga jafu n'da ma cuhu di fet rá gua
 bu ja yu ts'oqui. ¹⁴ Dí pácä nangue ran 'yomfɛni
 bi 'dac ma Hmuhu ra Jesús, gue hin'yuh 'be'a da ts'i
 ngue hingui ho. Pɛ nu'bu mbɛnsɛ n'da hingui ho
 da ts'i, ra ts'oqui a 'bu da zi 'bu. ¹⁵ Pɛ nu'bu 'da ni
 cuhu hingui numanho nin ts'ihmɛ zehɛhu, nde'bu
 hin gui thoqui gui sihu, nguetho hin gui ɔrpahu ran
 huɛcate 'bu guidí thoqui gui sihu. Pɛ o gui ɔthu
 nangue ran ts'ihmɛ dí 'ue u 'da ni cuhu bi pɔh ra
 Cristo 'bu mi du. ¹⁶ Pɛ gui 'yɛs'hu a ní jafu da ts'an'a
 gui pambahu xun ho. ¹⁷ Ne hin gam bɛmhu nangue
 ran ts'ihmɛ ná ɔthu rá 'bɛfi Oja. Pɛ nu rá 'bɛfi
 Oja, ga ɔthu ran hocja'i, ne 'dat'a gam bɛmhu, ne
 dan johyahu nangue rá Hogandahi Oja dí 'buhmbu.
 Gue'a nam bɔni gue rá 'bɛfi Oja a. ¹⁸ Ne nu'bu njabu
 i ɔt'a n'da, majuani i ɔrpa rá 'bɛfi ra Cristo a 'bu. Ne
 Oja da numanho a, ne'u yú mija'ihu da numanho a.
¹⁹ Mbähä dan ɛhyahu dan hocpa ma mbuihu n'da
 ngu n'dajhu, ne 'da däm fäxtahu din te ma mbuihu
 n'da ngu n'dajhu. ²⁰ Ne hin ga ts'onbahu rá 'bɛfi
 Oja nangue man ts'ihmɛhu. Mfadi gue gätho xun
 ho da ts'i. Pɛ hingui ho 'bu dadí unbahu rá mbui
 n'da ma cuhu nangue 'be'a dí sihu. ²¹ Man'da xun

ho 'b_u ga εs'h_u a na unbah_u yá mb_ui 'da ma cuh_u nangue ra ngø dí sah_u, o ra vino o 'be'a gä ní dehe dí sih_u. ²² Nu'b_u bi bεn'nah_u Ojå ne guí pãhmb_u gue x_un ho 'be'a guí sih_u, x_un ho a 'b_u. Ne'a Ojå in numanho. Pε hin dá yãth_u a. Ne di johya n'da 'b_u xise rá mb_ui x_un ho 'be'a gãtho i øt'e, ne hin te mbεm b_uya. ²³ Pε nu'b_u n'da im bεni hingui ho da ts'i 'be'a gãtho i ja, pε nu'b_u bi zi b_uya, ya ra ts'oqui a bi 'yøt' 'b_u. Nguetho 'bexque bi bεni bi mbesta'a rá pähä Ojå 'b_u mi zi. Ne'x_u 'be'a gãtho dí øth_u, nu'b_u hin dí pãhmb_u majuãni rá pähä Ojå a, ra ts'oqui 'b_u dí øth_u a 'b_u.

15

Ga homhb_u 'bεp_u dí zac yá mb_ui ma cuh_u

¹ Pε nuj_u 'b_u dí pãhmb_u x_un ho 'be'a da zã da 'yøt'a n'da, pε nde'b_u man'da gam bεmh_u ga fãxh_u u hin ε pãdi x_un ho, xinda gue'b_u ga øth_u 'be'a gãtho dí m bεnsεh_u x_un ho. ² Pε n'da ngu n'daj_u ga øth_u 'be'a i numanho ma mi 'yεc'yεih_u gue 'be'a dín te yá mb_ui u. ³ Tengu ra Cristo, him bi 'yøt'e 'be'a di hose pε bi 'yøt'e 'be'a bi numanho Ojå. Janangue'a bi 'yεmp'a rá Ta: “Go dá tuxä y_un ts'ante bi si i,” bi 'yεn a ra Cristo. ⁴ Ne 'be'a gãtho bi t'o't' maya'b_u b_u ja rá m hman Ojå, bi t'o't'i ngue da xängah_u, ne di zerca ma mb_uih_u, di jaj_u ga tømhb_u rá m fãts'i Ojå, hin dan xømhb_uih_u. ⁵ Ojå di jaj_u dan zãmhb_u b_u, ne di zerca ma mb_uih_u. Ne dí äp rá mate di ja ah_u 'da'angu guim bεmh_u n'da ngu n'da ah_u, nguetho 'darb_u guí 'b_uhmb_u ra Cristo Jesús. ⁶ Ne janangue'a da zã n'dat'a guim bεmh_u 'b_u guí thãndeh_u Ojå, ngue nu rá Ojå ne rá Ta ma Hmuh_u ra Jesucristo.

Gä da sih ra hogamhman Ɂ hing yɁ judío

⁷ Janangue'a n'da ngu n'da ahɁ gan numanhohɁ, nɛ Ɂ yɁ judío nɛ Ɂ hing yɁ judío, tengu tho ho ra Cristo 'da nan zimanhogdahɁ n'da ngu n'dajɁ. Nɛ gue'a ná ɛspahɁ Ojɔ a. ⁸ Nguetho bí 'yɛh ra Cristo ngue din 'yɛhɛ nangue yɁ judío. Nɛ bi jɔ'ts'a mi man Ojɔ maya'bɁ ngue bi sih yám bombøta yɁ judío ba ɛh ma yantehɁ. Janangue'a bi fadi majuaɁni bi man Ojɔ. ⁹ Pɛ nɛ Ɂ hing yɁ judío nɛ Ɂ yɁ judío bi jap ra Cristo 'darbɁ bi 'yɛspa Ojɔ Ɂ nangue rá mate. Tengu mán t'o't'i 'bɛ'a bí xih rá Ta ra Cristo:

Ga xi Ɂ hing yɁ judío nangue ni mate,

nɛ ga xifi ɛmmɛ xɁn ho i, bi 'yɛmb rá Ta a ra Cristo.

¹⁰ Nɛ man'da bi man ra t'ohni:

Gan johyahɁ ya gyɁ jɔ'i gue hin gyɁ judío ahɁ, gan 'yohɁ Ɂ bi huand Ojɔ ngue yɁ judío.

¹¹ Nɛ man'da bi mam bɁ:

Dami 'yɛspahɁ ra Hmu Ojɔ gyɁ jɔ'ihɁ ngue 'dahma 'dan'yo bɁ gná yɔhɁ gátho ná ngɁni ra ximhäi,

gátho gui numansuhɁ Ojɔ.

¹² Nɛ bi 'yɛn a ra pøngahyɔ Isaiás:

Dim 'bɁ a n'da rá m bom'beto ra Isai gue nɛ'Ɂ hing yɁ judío da 'yɛmbi rá Hmu,

ngue da dø'bɁ rá m fäts'i a, bi 'yɛna.

¹³ Nu'a Ojɔ di jajɁ dí tømhbɁ ran ho bi xijɁ. Janangue'a dí äp Ojɔ da hyut'a ni mbɁihɁ nangue guí ɛc'yɛihɁ a. Nɛ xíngui ts'Ɂ nte guim bɛmhɁ, pɛ thocpa tho ho gui tømhbɁ da mbäx ahɁ rá Hogandɔhi Ojɔ nangue rá ts'ɛdi.

I man ra Pablo hanja bi 'yo't' na ran zofo

14 Ma zi cu ah_u, dí paçä gue x_un ngu ni hogamb_uih_u, ne i ja nin 'yomf_uñih_u x_un ho, ne guí pa_uhmb_u 'da gdín xänba thohoh_u n'da ngu n'da ah_u. 15 Pe guehma dá hut'anzamb_ui dá ot'ah_u na, ngue dadí b_uñ'nah_u 'b_ue'a gá pa_uhmb_u. Nguetho gue'a ran t'ɛdi bi 'dacä Oja nangué rá mate. 16 Nguetho rá mb_ufigä ra Cristo Jesús b_u 'b_u u hing y_u judío, dí m mangä ran ho ma'da'yo. Ne tengub_u drá mbäjä dadí hocpa rá 'b_uts'e Oja, nu'a nám b_uñi dadí hoc'a ni mb_uih_u ngue hing y_u judío ah_u n'dahma da numanho ah_u Oja. Ne mahoqui ah_u nangué rá Hogandähi Oja guín 'yoh_u. 17 Janangué'a ɛmm_u i hu ma mb_uigä nangué 'b_ue'a gätho bi 'y_urpa u hing y_u judío a ra Jesucristo, bi jaqui bi b_umanho rá 'b_ufi Oja dá ɔt'ä b_u i 'b_u u. 18 Pe hingui sä gam mangä 'b_ue'a bi 'y_ut'a ra Cristo nangué u mi'da y_u mb_ufi. Pe h_unt'a da zä gam mangä 'b_ue'a bi 'y_urpa däm pecä. Ne bi jap u hing y_u judío da den'na ra Cristo nangué ram hma dá xifi ne nangué y_un t'ɔt'e bi 'yuti. 19 Nguetho bi 'y_ut' y_u hm_upya, ne y_un t'ɔt'e mixte nangué rá ts'edi rá Hogandähi Oja. Ne dá ja'ts'ä ma 'b_ufi dá mangä ran ho ma'da'yo nangué ma y_unteh_u ra Cristo. Dá d_u'mi dá mangä b_u Jerusalén, ne dá mangä gätho y_u x_uequi nán zant'i ra häi gue'b_u go má s_um b_u Ilírico, gätho dá mangä b_u ram hma. 20 Ne guehna dá nde ga ɔt'e, gue dá mba dá mamp'a ram hma gu_uep_u him mi f_urpa rá thuhu ra Cristo. Ngué hin dá nde dá mba b_u ja y_u 'b_ufi u mi'da bi mb_uen'na ra Cristo. 21 Pe dá ɔt'ä tengub_u bi mam b_u ja rá t'ohni, ngue i ɛna:

Nu'uh 'da gue nj_um'b_u mi sifi p_u nuya da b_uah ya.

Ne nu'uh 'da nj_um'b_u mi ɔde da z_uni da b_uadi nangué

rá 'yu Ojã.

Im bɛni da mba bɛ Roma a ra Pablo

²² Nɛ janangue'a him 'bexque bi zã dá mba bɛ guí 'bahmbɛ. Nguetho guexta'a mi ja ma 'bɛfi ua bí ja ra xɛqui ua nán jongua. ²³ Pɛ nuya ya nte mi ja ua ma 'bɛfi ya. Nɛ xɛn ngu yɛ nidi mín nde xcá mba bɛ guí 'bahmbɛ bɛ Roma. ²⁴ Nɛ mí ts'utho ya ga mbabɛ ga zɛngua ahɛ nɛ dam 'bahmbɛ bɛ 'da yɛ pa. Nɛ nu'bɛ dá thopɛ España, da zã dan hyɛmhɛ ts'ɛ bɛ ja ra 'yu ní mba bɛ. ²⁵ Pɛ 'bɛ ga mba bɛ Jerusalén, nɛ ga dã bɛ a ra mbɛti dí mbäxɛ yɛ 'yɛc'yɛi bí 'bɛpɛ. ²⁶ Nguetho bi bɛnɛ yɛ cu bí 'bɛpɛ Macedonia nɛpɛ Acaya ngue da mbäx'i ts'ɛ yɛ hyoya 'yɛc'yɛi bí 'bɛpɛ Jerusalén, ngue ga haxɛ 'bɛ dá mba bɛ. ²⁷ Nɛ gue'a bi zãnni da 'yøt'ɛ hing yɛ judío, nguetho in nde di co'ts'a ra mate bi t'ørpe. Nguetho bi gomhɛ rán japi Ojã ɛ hing yɛ judío ɛ yɛ judío gue yá mi 'yɛc'yɛihɛ 'bɛpɛ Jerusalén. Janangue'a nde da mbɛnbi ts'ɛ ra mbɛti ɛ. ²⁸ Nɛ nu'bɛ ya dá dã a 'bɛ'a bi 'bɛhni, ja ga mba bɛ Roma ga nu ahɛ bɛ, nɛ ga thocã bɛ España bɛya. ²⁹ Nɛ nu'bɛ dá sɔngã bɛ guí 'bahmbɛ, dí pãcã da 'yɛnscahɛ rán japi xɛn ngu a ra Cristo nangue dí pãhmbɛ rá m hma. ³⁰ Ma zi cu ahɛ 'yørcahɛ ts'ɛ ra mate ɛmmɛ guí 'yãfɛ rá m fãts'i Ojã nanguecã, nangue 'dat'a ma Hmuhɛ ra Jesucristo nɛ nangue rá Hogandãhi Ojã bi jajɛ dan huɛjɛ. ³¹ Dami xihmbɛ Ojã da yãngui nangue ɛ hing yɛ 'yɛc'yɛi bɛ ra häi Judea, guet'a ra xɛqui bɛ Jerusalén. Nɛ dami 'yãfɛ rá mate Ojã nangue ɛ yɛ cu bí 'bɛpɛ Jerusalén, ngue da hyãmanho a ra mbɛti ga haxɛ bɛ ga unni, ngue bi mbɛn'ndɛ hing yɛ judío bɛ Macedonia nɛpɛ Acaya, ngue'ɛ yá cu.

32 Nε nu'bu da nde Oja dan johyagä 'bu dá mbagä bu, dan säya ts'u bu guí 'buhmbu. 33 Nε nu Oja nzaí i hurpa rá mbui n'da, pe ne ahü da hyut'a ni mbuihu. Nε hønt'a gam bεmhbu a ya.

16

Nu ra Pablo i penba ran zengua yá amigo

1 Nuna man juhü ra Febe, mi ts'utho da mba bu guí 'buhmbu ya ne di zengua ahü na. Nuna, rá 'befi im fäxte ram peti bu Cencrea. 2 Nε dami simanhohü na, nangue rá thuhu ma Hmuhü, ngue nujü dyü 'yεc'yεihu gue'a man sähu ga øthü. Nε dami fäxhü 'be'a gätho ní 'befi da 'yøt'a ra Febe, nguetho guesε bi mbäx ü xhü ngu mi'da, necä bi mbäxqui. 3 Dami zenguagui ts'u bu ra Priscila, ne ra Aquila rá ndø, ma mimbefihe nangue rá 'befi ra Cristo Jesús. 4 Nε nugä 'bu mi t'ena xtá thogä, ne ü mi t'ena xtá tho ü 'bu mí yängä 'bu n'dandj. Gue'a ná undä ra jamadi Oja nangue ü. Pe hinga høngdä pe ne ü gätho yüm peti yü 'yεc'yεi ngue hing yü judío, 'da xna undähe ra jamadi Oja nangue ü. 5 Nε dami zenguagui ts'u ü gätho dim peti bu rá nguse ra Aquila. Ne'a ma amigogä ra Epeneto dami zenguagui ts'u bu a. Nu'a ra mbüdi 'yεc'yεi bu ja ra häi Acaya a. 6 Ne'a ra María, dami zenguagui ts'u bu. Nu'a εmme xhü ngu ra 'befi bi 'yøt'e nangue ahü. 7 Ne a ra Andrónico ne ra Junias ma mijudíohe, ne 'darbu dá sähe ran unbi. Nu'ü gätho yá 'bäihu ra Cristo i numanho ü, ne m'bet'o bi 'yεc'yεi ra Cristo ü xinda guecä. 8 Ne a ra Amplias dami zenguagui ts'u bu. Dadí huεcä a nangue rá thuhu ra Hmu. 9 Nε dami zenguagui ts'u bu ra Urbano, ma mimbefi'be

nangue ra Cristo, ne ra Estaquis ngue dadí huεqui.
 10 Ne a ra Apeles dami zenguagui ts'ɥ bɥ. Nu'a
 εmme bi ts'ä rá t'εc'yεi, ne bi bɔmanho. Ne ɥ 'bɥpɥ ja
 rá ngu ra Aristóbulo dami zenguagui ts'ɥ bɥ. 11 Ne a
 ra Herodión ma mijudío'be, ne ɥ 'bɥpɥ ja rá ngu ra
 Narciso, gue nu yɥ 'yεc'yεi 'bɥpɥ, dami zenguagui
 ts'ɥ bɥ. 12 Ne a ra Trifena ne ra Trifosa dim pεfi
 nangue ra Hmu, gätho dami zenguagui ts'ɥ bɥ. Ne
 a ra Pérsida mahuεqui a, ne a xɥn ngu ra 'bεfi bi
 'yɔt'e nangue ra Hmu. 13 Ne dami zenguagui ts'ɥ
 a ra Rufo, an thahni da 'yɔrpa rá 'bεfi ra Hmu, ne a
 rá mbe tengu'bɥ ma mbegä a. 14 Ne a ra Asíncrito,
 ne ra Flegonte, ne ra Hermas, ne ra Patrobas, ne
 ra Hermes, ne ɥ yɥn 'yohɥ bí 'bɥhmbɥ ɥ, dami
 zenguagui ts'ɥ bɥ. 15 Ne a ra Filólogo, ne ra Julia, ne
 ra Nereo ne a rán ju a, ne'a ra Olimpas, ne'ɥ gätho
 mi'da yɥ 'yεc'yεi bí 'bɥpɥ. 16 Ne damín zenguahɥ
 n'da ngu n'da ahɥ nangue ran huεcate. Ne gätho
 yúm pεti yɥ 'yεc'yεi ja ua i pεn'nahɥ ran zengua.

N'da ran zofo rán zεgui bi man ra Pablo

17 Pε dí xi ahɥ ma zi cu ahɥ, damim fäsehɥ
 nangue ɥ to'o in nde di hec'ahɥ gue di 'uec'ahɥ
 nangue a ra hogamhma gán xänbahɥ. Pε hin gui
 'yɥrbahɥ ra güenda ɥ. 18 Ne nu'ɥ yɥ 'yɥt'ate, hin-
 gui ørpa rá 'bεfi ma Hmuhɥ ra Jesucristo ɥ. Ne i
 häte thoho nangue εmme xɥn ho 'bε'a mma ne i
 sixmanho ahɥ. Pε i härpa yá mbɥi ɥ 'da hingui pɔdi
 dim fäse. Ne gue'ɥ yá 'bεfi zεhe i øt'ɥ. 19 Pε nu'ɥ
 mi'da gätho i pɔdi hin guí festahɥ rá m hman Oɔ.
 Janangue'a i hu ma mbɥigä. Pε dadí hec'a thohohɥ
 ngue'a dín nde ahɥ gui pɔhmbɥ gätho 'bε'a xɥn ho,
 pε nu'a hingui ho hin dín nde ahɥ gui pɔhmbɥ a.

20 Nε nu Ojā ngue'a nzāi di hoc ra sui, nu'a di ja ah_u 'dahmantho gui 'yεth_u b_u häi ra zīthu nangue u to in nde di hec'ah_u. Janangue'a gui comhb_u rá mate ma Hmuh_u ra Jesucristo. Nε hōnt'a gam bεmh_u a ya. 21 Nuna ra Timoteo i pεn'nah_u ran zεngua, ma mimbεfi'be na. Nεhna rá Licio nεhna ra Jasón, nεhna ra Sosípater, ma mijudíohe ya, gātho i pεn'nah_u ran zεngua. 22 Nugä dí Terciogä rá 'yosøcuāgä ra Pablo, dí o't'ä ra søcuā ja ua, dadí zεngua ah_u nangue ma Hmuh_u. 23 Nεhna ra Gayo, i pεn'nah_u ran zεngua, nuna di säyagui ua rá ngu drá Pablogä, nε u gātho y_u 'yεc'yεi di säyabi ua rá ngu. Nεhna ra Erasto i ja rá 'bεfi i hax ra mbεti ua ja ra hnini, nεhna man 'yoh_uh_u ra Cuarto, gātho i pεn'nah_u ran zεngua. 24 Dami comhb_u rá mate ma Hmuh_u ra Jesucristo gue gātho ah_u.

Hōnt'a Ojā ga εspah_u gātho y_u pa mazāi

25 Zāi ga εspah_u Ojā, nu'a i ja rá ts'εdi di zet'a ni t'εc'yεih_u 'b_u guím bεmh_u ran ho ma'da'yo ngue 'bε'a bi 'yōt' ra Jesucristo, tengu dí m mangä. Nguetho nuya i si ah_u ram hma ngue maya'b_u thoho him mí fādi. 26 Pε nuya i pa mhman ya, nε i sifi gātho y_u jā'i hōnb_u go hap_u i 'bui gātho ra ximhäi. Nε nu'a ram hma i hman ya, guet' u yúm hman u yú pōngahyā Ojā maya'b_u. Nε i hman ya nangue rán t'εdi Ojā gue i 'bui mazāi, in ndepe gātho y_u jā'i da 'yεc'yεi ra hogamhma. 27 εmmε xan ho rá 'yu Ojā bi 'daj_u, janangue'a ga εspah_u Ojā gātho y_u pa mazāi nangue ga εspah_u ra Jesucristo. Nε hōnt'a dí xi ah_u ya.

**Ra 'da'yonhogui nangué ma Hmuh[†] ra
Jesucristo
New Testament in Otomi, Eastern Highland
(MX:otm:Otomi, Eastern Highland)**

copyright © 1974 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Eastern Highland

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomí, Sierra [otm], Mexico

Copyright Information

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Otomi, Eastern Highland

© 1974, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
eed5311a-6154-516f-aead-3829b2989366